שצה

בשנת חמשת אלפים קס״ב לעיר הזאת וידונה באה
תחת ממשלת רום השררה. הי״רום הודה ויגדיל
המעולה עליו על אביו׳ , והיה נתנה רשות וקיום ליהודי׳
שיבואו לגור פה. כי מקודם היו גרים בכפרים אבל לא בתוך
העיר. ובראשונה באו בתור מעט, אך באריכות הימי׳
נתהוו קרובים ובפרט בגורי אשכנז, עד שנתרבו ,
ונעשה קהל. אמנם לא גדול, כי לא היה כ״א קטן, והיהודי׳
היו גרים מפוזרים בבתים בעיר, וכך היו, במשך
מאתים שנה בקירוב. עד כי בשנת שש״ך גזרה ממ׳ השררה
יר״ה שכל היהודים יגורו יחד ולא יהיו עוד מפוזרין בין
הנוצרים ונתנה להם מקום הנקרא גיטו ומא׳ העיר נתן
אל היהודים בתים במחוז המקום נגד פיוט״ן וויניו״ן
ובנותן את שהוצרכו לעשות כמה הוצאות גדו׳ כמה
הקהלה ברבבה הישוב, ובפרט שלא יבא שום אחד לגור
פה כי אם ברשות הועד קטן, וכן גזרו בגזרת חרם
שלא תהיה רק בית הכנסת א׳ מתנהג אשכנזי׳ , ואחרי
עבור מאתים ועשרים שנה בקירוב. שהיו גרים פה רק
האשכנזי׳ לבד והוא שנת ש״ף למנין הקטן איזה יחידים מהמ׳
הספרדי׳ לבא לגור פה. אבל כאשר באו לגור כל א׳ לא היה
נוטל רשות ממ׳ הועד כמו התקנות הקהל, ובתנאי לקיים
כל הסכמות ותקנות הקהל שנעשו ושיעשו, אך כלם היו
באים להתפלל בבה״כ של האשכנזי׳ יען לא היה פה רק בה״כ א׳,
עד כי בשנת שצ״ח באו לגור פה רוב׳ בני אבוהב, ושנה
טובה ויקר כלם אנשים אין אנשי׳ אלא שון חשיבות, ועשו
סופליקה אל הקהל שיותן להם רשות להיות להם בית תפלה ולעשות
לפי מנהגם, ושמחו לקנות, והועד היה נותן להם רשות
להתפלל בבית תפלתם מזמן לזמן, עד כי אחרי עבור כמה
שנים ממ׳ אבוהב ושנה טובה נסעו מן העיר, וספרו את בית
תפלתם אל האחרים מבני הספרדי׳ שהיו פה שעם כי
להיות שהם ספרדי׳ רצים שיהיה להם בה״כ להתפלל בה כמו מנהגם
עד כי הגיעו מעבודיהם לפני האילוסטריסימו אוונגארד
והגבירים מרוניס ·

שצה

בשנת חמשת אלפים קס"ו בעיר הזאת וירונ"ה באה
תחת ממשלת רום השררה. ה' ירום הודה ויניצי"ל
המעולה ועוד עם מכ"ר, ומיד נתנה רשות לקיום ליהודי'
שיבאו לגור פה. כי מקודם היו גרים בכפרים סביב לאורך
העיר. ובראשונה באו בבתי מעט, אך באריכות הימי'
נתהוו רבים ובפרט בעלי אשכנז, עד שנתרבו,
ונעשה קהל. אם לא גדול, מ"מ לא היה כ"כ קטן, והיהודי'
היו גרים מפוזרים בבתים בעיר, וכך היו, בהמשך
מאתים שנה בקירוב. עד כי בשנת שס"ו גזרה מע' השררה
יר"ה שכל היהודים יגורו יחד ולא יהיו עוד מפוזרין בין
הנוצרים ונתנו להם מקום הנקרא גיטו ומע' העיר נתן
אל היהודים בתים במתנת המקום עמם פוט"ו ולונז"ו
ובמתנה זו שהוצרכו לעשות כמה הוצאות גדו' כמה
תקנות, כהתקנת הישוב, ובפרט שלא יבא שום אחד לגור
פה כי אם ברשות הועד קטן, וכן גזרו בגזרת חרם
שלא תהיה רק בית הכנסת א' למנהג אשכנזי', ואחרי
עבור מאתים ועשרים שנה בקירוב. שהיו גרים פה רק
האשכנזי' לבד והוא שנת ת"ן למן התחיל איזה יחידי' מהע'
הספרדי' לבא לגור פה. אבל כאשר באו לגור כל א' לא היה
נוטל רשות מהע' הועד כפי תקנות הקהל, ובתנאי לקיים
כל הסכמות ותקנות הקהל. שנעשו ושיעשו, אך כלם היו
באים להתפלל כב"ה של האשכנזי' יען לא היה פה רק בה"כ א',
עד כי בשנת שצ"ח ~~באו~~ לגור פה הע' בני אברהם, ושנה
טובה ונ'יקר כלם אנשים אין אנשי' אלא לשון חשיבות, ועשו
סופליקה אל הקהל שיותן להם רשות להיות להם בית תפלה ועכשו
לפי המנהג, ושמחו לקנות, והועד היה נותן להם רשות
להתפלל בבית התפלה הנתון להם, עד כי אחרי עבור כמה
שנים מע' אברהם ושנה טובה יצאו מן העיר, וספרו את בית
התפלה אל האחרים מבני הספרדי' שהיו פה עתה כי
להיות שהם ספרדי' רצו שיהיה להם בה"כ להתפלל בה כפי מנהגם
עד כי הגיעו מעבודיהם לפני האילוסטריסימ"ו אוונגאדו"ר
והגבירים אדונים.

עד כי ביום א׳ י״ן אב הי״ן לפ״ק נתוועדו חט׳ הקק׳ ונתנו
רשות לחט׳ הספרדים ולוונטינ״י לבנות להיות להם ביה
הכנסת כפי מנהגם . אך במרעין הרס והתקנות היו כולם
באגודה אחת

ובראות ראשי הקהל כי בהתוועדות חובות הקהל היו בכל
יום הולכין ורבין , ובני הרסים המצטרבים לא
היו נקבין כראוי , אשר זה היה סיבה לכמה הרפתקי , ועוד
ראו ראיה אחר ראיה , כי לעשות הרס , והטיון על כל א׳ וא׳
עפ״י המעריכים כאשר היה מנהגם עד היום הזה להעריך
באומד נפשם , נפיק מיניה חורבא , אשר היה סיבה לכמה
קטטות ונגרי ריבות , גמרו אומר לגבות הרס בדרך קסי״לה
והקק׳ הזה היו הראשונים להתחיל בדבר מצוה הזאת
וה׳ [illegible] כנגדם כי חפץ ה׳ בידם הצליח עד מאד
ועל הכל שהבת שמו של הקב״ה ונתקדש שמו הנכבד
בעיני כל העמים כי כלם הודו ואמרו עם ה׳ אלה ומארצו
יצאו . וחט׳ השררה ירה אשר כל חפצם ותאוותם הוא
שכל העוחנים תחת ממשלתם ישבו איש תחת גפנו ותחת
תאנתו . בשלו׳ ובהשקט ובהנהגה טובה וישרה , כאשר
החה עושים כי ראו כי חסד החה , לכן גזרו בגזרה חלוט שמרעון
ההס יהיה בדרך קסי״לה כי בזה ישקיט כל ריב ביניהם , ולמעשה
עון חובות , ולכן גזרו שיתחייב כל יהודי הגר פה לשמור ולעשות
ולקיים כל הקאפיטולי הכתובים בתורה העברה

והנה קמו חט׳ בני הספרדים ושוענים כי אינם רוצים לקיים
התקנות הקק׳ הגלל. [illegible] מה שיגזרו בגזרת חרם יען כי הם
שוחנים בבה״כ בפני עצמם והם נקראים קהל אחר והם כמו
עיר אחרת ואין בת בין קהל שהוא הרוב לכוף את קהל אחר
[illegible] שהוא המעוט [illegible] קיום [illegible]
הקאסי״לה האחת [illegible] שבהרצ״ה . אבל [illegible] אין
דבוניהם בכך ואין בין חט׳ האשכנז׳ לכוף אותם . והביאו ראיה
לדבריהם ממה שכתב מהרשד״ם ז״ל בבית יוסף [illegible] רבני סלוניקי
כי כל בה״כ הוו כעיר אחרת . וחט׳ האשכנז׳ טוענים כי חייבים
חט׳ הספרד׳ לשמור כל התקנותיהם בפרט שיש בהם גזרת חרם .

עוד טוענים חנ׳ הספרדי׳ שאם
יתרצו להשיל בקאסיה, אין רוצים לקבל התרם הכתוב
בקאפיטולי הקק׳ הבלי. אך הם יקבלו חרם שישילו הם,
ועל זה אומרי׳ חנ׳ בני אשכנזי׳ כי רצונם שחנ׳ הספרדי׳
לא עשות התרם ובכן יקבלו עליהם אבל כי רוצים הם
שיקבלו עליהם בסת שבועה, ויען חשובים הם על
הדבר ויען כי׳ מבקשים הם שלא רצו להשיל בקאסיה
עוד טוענים חנ׳ בני הספרדים, שאם ברצון יוכרחו לקבל
התרם הנ״ל אין רצונם לקבל במני חרם ופרנסי הקק׳
הבלי. רק יקבלו אותו במפתסיהן ופרנסי הקק׳
הבלי אומרי׳ כי חייבין הן לקבל שבועה עונש על התרם
אבל אפי׳ תותא לנבריהם חייבין הן לקבל התרם
ההוא במני הרב ובמני פרנסי קק׳ הבלי׳

עוד טוענים חנ׳ הספרדי׳ שאם יתחייבו להשיל בקאסיה
בלא׳ תותיני קק׳ ספרדי׳ ישלו בקאסיה שלהם שהביה
בבה״כ ספרדי׳ ואח״כ יביאון כל המעות שהתקבץ שם
נישלום בבת א׳ בקאסיה הקק׳ בלי ובסדר, וחנ׳ בני אשכנזי׳
טוענים שצריך שכל יחיד ויחיד מחנ׳ הספרדי׳ ישיל
בקאסיה של הקק׳ הבלי׳ ובמני הרב ובמני פרנסי קק׳ הבלי.

עוד טוענים בני קק׳ אשכנזי׳ שחייבים הם חנ׳ הספרדים
לקיים כל הקאפיטולי הכתובים בהורה המערבה כי כן צוה
חנ׳ השררה יר״ה כי במנין אה אחרי׳ ניגזו בהלכותא ניגזו,

עוד טוענים חנ׳ הספרדי׳ כי אין חייבים לשמור התקנון
של הקאסיה להיות כי בתקנות ההם איכא ריותא להאי
ופסידא להאי ריותא לחנ׳ אשכנזי׳ ופסידא לחנ׳ הספרדי׳
כי למנ׳ הספרדים יש להם חוב חק חק עליהם ... ועוד יש להם הפסד בבקיסה
וחנ׳ האשכנזי׳ אומרי׳ כי כבר׳ רובא ברבוואתא אפי׳ יביה
בנבריהם חייבים הם לשמור התקנון ההם, וחבנ״ כי כן
צוה חנ׳ הסינאטו יר״ה, ומנינן דיבן אוכא רבנ׳ ניגזו
בהלכותא ניגזו והכל שכן כי כן צוה חנ׳ הסינאטו יר״ה
ובמנין ניבן איכא נגנ׳ ניגזו בהלכותא ניגזו, אבל אינא
צריכין לכולה כי במנין ניבן איכא ריותא להאי כתן והאי
ופסידא בהאי כתן להאי וכל אמיא שנין,

עד שומנין חע' סונסי הקק הכל"ל. כי מוכרחין הן להבריח
בכל מיני הברחיות לחע' הסמרגי' שישמרו ויקיימו כל
הקאפיטולי הכתובים בהורת העירכה, וחייבין חע' הסמרגי'
לקום עוהם כי מחירא מבבתא מאפורא. יען כי על מונסי
הקק' במרט הלוי מחע' השררה יוה, בקום נוק ולחון לעשות
באופן שיתקיימו כל הקאפיטולי של מורת העירכה הן
בכלל הן בפרט, ומתה יורנו רבנו מה לעשות, והדרך
אשר נלך בה, ואת המעשה אשר נעשה, ויגעת כי
תמצא יקין באופן שנהיה מבשלן דרך עתה, ונהיה
מפקין לב לבורות הבאים, ושכרו כפול מן השמים

תשובה

אל אלקים יודע, וישראל הוא ידע, כמה רע עלי המעשה
בראות הפרוד בין הקהלות, כי ידעתי שאין שלום
יוצא מתוך מחלוקת, ואחרי שעשיתי כל מאמצי כחי
לתווך השלום ביניהם ולא עלה בידי, אמרתי נידון בהאי
דינא כאשר יורוני מן השמים, ותפלתי אל אלהי
יצילני משגיאות [illegible] [illegible]

בחות פ"ק לא תתגודדו

3

נרסין בפ"ק דיבמות דף י"ד תנן התם מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג
בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר, אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן והא
איקרי כאן לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות וכו'. והא ב"ש מתירין
הצרות לאחים. וב"ה אוסרים. וכו', אמר אביי כי אמרינן לא תתגודדו כגון
ב' בתי דינים בעיר אחת, הללו מורים כדברי ב"ש. והללו מורים כדברי
ב"ה, אבל שתי בתי דינים בב' עיירות לא, א"ל רבא והא ב"ש וב"ה
כשתי בתי דינים בעיר אחת דמי. אלא אמר רבא כי אמרינן לא תתגודדו
כגון ב"ד בעיר אחת. פלג מורים כב"ש. פלג מורים כב"ה, אבל שתי
בתי דינים בעיר אחת לית לן בה, וכו' עכ"ל הגמ'. והרי"ף פסק כרבא
כי בהלכות לא הביא רק סברת רבא, וכתב ז"ל אבל ב' בתי דינים בעיר
אחת לית לן בה, וכ"ש שתי בתי דינים בשתי עיירות עכ"ל. וכ"פ
הרא"ש בפסקיו. אבל הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות ע"ז כתב וז"ל
אזהרה לא תתגודדו הוא שלא יהיו ב' בתי דינים בעיר אחת זה נוהג כמנהג
זה, וזה נוהג כמנהג אחר, שדבר זה גורם למחלוקת גדולה, שנאמר
לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות עכ"ל. עכ"פ נראה להרמב"ם פסק
כאביי. דשתי בתי דינים בעיר אחת א"א ביה משום לא תתגודדו,

הרי"ף והרא"ש פסקו כרבא

והמהר"ך בבית יוסף עוקי' נמי הרמב"ם כרבא. ונדחק בדוחקים גדולים כדי
לאוקמיה להרמב"ם כרבא. ומפרש לשון הרמב"ם. כשיש בעיר חילוק מנהגים
שחלק מהם נוהגים מנהג זה. וחלק מהם נוהגים מנהג אחר, שבזה הדבר נעשים
שני בתי דינים, אבל אם שתי בתי דינים מתחלה. דאילו היו שתי בתי דינים לית בה
איסורא דלא תתגודדו וכו'. ואפשר שטעות נפל בספרים, והגירסא הנכונה היא
שלא יהיו כב' בתי דינים, והסופרים חסרו הכף עכ"ל. וכל המעיין רואה שהרב
ז"ל דחק עצמו לפרש לשון הרמב"ם בזה שאין השכל סובלו, ועורך חגה שלחן ותר
שטעות נפל בספרים, וכבר המעיין בזה והרבה אוסיף בתשו' ס"ס תנ"ט ותסים
להרמב"ם פסק כאביי, משום דאמר דאביי איתותב, בתורא שקלא ושריא אליבא דאביי.
עכ"פ שמ"ע דלא איתותב אביי לגמרי, ואה דגרסינן בתר הכי הש"ס במקומו של ר"א היו
עושים פחמים בשבת, כדי לעשות כלי ברזל, וכן במקומו של ר' יוסי הגלילי היו
אוכלים בשר עוף בחלב, והאי תאני היגבתא, מקומות, מקומות, שאני, ולרבינן
תו הכא ודקאמר. לה מאי קאמרי לה, סלקא משום דמוחזקא לשבת כמקום א'
דתי, דהו"א להו שתי בתי דינים בעיר אחת, קמ"ל דתיקרו שתי מקומות, וע"כ
הא מיבעיא לאביי דתורא ע"כ, דלרבא אפי' הנהו אמינא להם שתי בתי דינים
במקום אחד לא קשי מידי, דהא אליבא בשתי בתי דינים במקום אחד ליכא
איסורא דלא תתגודדו, אלא ודאי לאביי דווקא קא פריך, עכ"פ שמ"ע דאביי לא
איתותב, ולכן הרמב"ם פסק כאביי, וכן פסק הסמ"ג, אשר כתב כלשון
הרמב"ם, איברא דקשה אך הרמב"ם והסמ"ג פסקו כאביי והא אמן קי"ל אביי
ורבא הלכה כרבא, בר מיע"ל קג"ם. ורבא לאו מיתיה הוו, כל זה כבר
פירשוהו המפרשים ... דלא אמרינן הא כללא אביי ורבא הלכה כרבא, אלא
היכא דפליגי אליבא ... ואי היכא דפליגי אליבא דנפשייהו. כי הכא. דאליבא
דנ"ד פליגי כדמוכח בגמ', וכן כתב בפרי"א בעל כסף משנה שם,

מהרר"ך דחק עצמו לאוקמי הרמב"ם כרבא.

דוחקים שדחק מהרר"ך לאוקי הרמב"ם כרבא,

אחר אוקמתא דרבא יקשו נושאי הש"ס אליבא דאביי ע"כ ש"מ דלא איתותב

נם דקי"ל הלכתא כוותיה דרבא בר מיע"ל קג"ם ורבא לאו מיתיהו, דהן הוא דוקא היכא דפליגי אליבא דנפשייהו לא היכא דפליגי אליבא דת"ר

ונראה לענ"ד עוד ראיה להרמב"ם פסק כאביי, דהא דמגיתיו ז"ל, ועל מה ששאלתם
על אותם שהרחיקו שלא ישמעו לשום אדם ... וכו' עד אבל אסור להם
לעשות אמר משום לא תתגודדו לא תעשה ... אגודות, וכן חייבים כל
בית ישראל הנקראים בשם יעקב, המחזיקים בדת מרובה. והיות עדה וקהל
ישראל אגודה, ולא תהיה ביניהם מחלוקת, בשום דבר בעולם. עכ"ל הא קמן
לבעינן עדה, קהל, וישראל, שיהיו כולם באגודה א', ולא תהיה ביניהם מחלוקת
חשמעי' כ"ש כאביי, דאפילו שתי קהלות בעיר א' איכא איסורא דלא תתגודדו,
שה תורה מדקאמר עדה, קהל, וישראל, והאי לישנא תורה דאפילו היה עדה
בפני עצמה, וקהל בפני עצמו, הויא איסורא דלא תתגודדו. וכן תנן בפסחי'
הפסח נשחט בשלש כתות, שנאמר וכו' קהל, עדה, וישראל,

עוד ראיה להר"ם ז"ל פסק כאביי

ענ"ד שזה"ל לבעות דכשיטה להרמב"ם נקטינן מה נשקשה האי קושיא
דמקשי התוספות והרמב"ן להקשות ז"ל ואם תאמר מה יתרץ אביי מגילה דבעיר
אחד הין קורים לבני השיח בי"ד, ולבני הכפרים, הין קורים ביום הכניסה,
והא הוו שתי בתי דינים במקום אחד, וקשיא לאביי, עכ"ל, ולפי שיטה להרמב"ם
ולבר זה גורם למחלוקת גדולה, ובנידון דמגילה ליכא משום מחלוקת כאשר כתב בסיר'
ליכא איסור דלא תתגודדו, לאדרבא, כשבני העיר קורים בי"ד, והכפרים לא קראו
עמהם, לתרוייהו ניחא להו בהאי תקנתא, בן עיר משום דבן כפר מביא לו
מזון וכל מה שצריך לו לסעודת ימי פורים, ובן כפר נמי ניחא ליה לפי
שהרויח בזה שתופר לבן עיר,

אי נקטינן כהרמב"ם רק ליכא להקשות קושיות התוס' והרמב"ן מה יתרץ אביי וכן מההיא דמגילה, דלשיטה להרמב"ם הני משום מחלוקת, והתם ליכא משום מחלוקת דאדרבה תרוייהו ניחא להו בהאי תקנתא.

והנה הרב מהרי"ק בתשובה סי' ל"ן רצה להוכיח מהא שמעינן, שאין בה
קהל אחד • כמופלגים אל בני קהל אחר, שהוא הראשון שהוא הרוב, וכתב ז"ל ולשון ההסכמה:
אשר הסכמתם, השוש קהלה, נראה שאין הקהל הרביעי חייבים להכנס
בהסכמתכם, שאין בני קהל אחד כמופלגים אל בני קהל אחר, גם כי בני
הקהלות האמרות רבים מהם, כי כל אחד ואחד מן הקהל לשון זה, כעיר
בפני עצמו, שאין בני עיר אחד, פוסקין לבני עיר אחרת, והוה להו כשתי
בתי דינים, נקיט כרבא, להיכא דאיכא שתי בתי דינים בעיר אחד. אלו מתירים
ואוסר, ואלו מתירים להיתר, ואין כאן משום לא תתגודדו, עכ"ל, והנה
רבני שאלוניקי, והאריכו לתשובה, לקיים סברת הרב, ונתחלקו בעל מ"ש
הקשה עליו כמה קושיות עצומות, א' דרבא לא קאמר אלא בדאיכא ב' בתי
דינים, בעיר אחד, והיכי מוכח מרבא, דכל קהל וקהל חשיבי כב"ד, ועוד דהכא
רבא חשיב ליה ב"ד כשאותו עיין שעשה כנ"מ חכם ומרביץ תורה, דכל חכם
ותורה בבית דין, חשוב כעיר אחרת, לוקיא להוא דמייתי התם בתקנותו של
רשב"ג היו כורתים עצים לעשות פחמים, ובתקנותו של ר' יוסי היו אוכלים בשר
עוף בחלב, דותיא דבש ונ"ה, דכל אחד יש לו סברא בפני עצמו, ואין המחכה
המבררת נראית חילוק המכהן או דין, אבל שנאמר שקהל נמרד בפני עצמו
[מחוק] בבתי מרביץ תורה בקהל, משיטא להני בקהל אחד, וזה מוכרח
והתחבר עם חבירו, כי וודאי חילוק התקנות אינה מכרית מירוד, אלא בדבר הגעל
והמחכה אגלין, וכן נראה מפס' המגוך, נ"ל, בפסוק לא תתגודדו נ"ל דרבא
דאמר שתי בתי דינים איכא בהו לא תתגודדו, אלא בתבורא שמקצתם חולקים
על קצתם, והם שנים במחכה, שאוסר לעשות כל אחד מהם כדבריו, אבל בשתי
בתי דינים חלוקים, והם שנים במחכה, לא נאמר בזה לא תתגודדו, עכ"ל המגוך
הרי לך שהמגוך נאמר שהם שנים במחכה, וכי נאמר שקהל אחד יחשב ב"ל
בפני עצמו מיוחד, וליחשב כעיר בפני עצמו מפני שיושב בבית א' לבדו, וכי
הבית גורם החלוק, אלא המכם הוא המחלק ודאי, והלכך לכן הוא. להא בפני
דיבתונה שקיל נשרי הנה למ"ל עשו ב"ש כדבריהם, והתיר הצרות לאחים, ומ"ל
לא עשו ב"ש כדבריהם. משום דב"ה הוו רובא. או דב"ש מחדדי טפי, למשתש
מכה דאלו רוב ומכמים הוו, ואלו מחדדי טפי, אבל שנאמר שקהל אחד של המונים
ליחשב כב"ד אחד, ולא יסכים עם הקהל האחר, זהו אינו סברא, והאריך שעל הרב
שם. עכ"ש עכ"ל, וכל אלו הקושיות השמים הרב בצ"נ, ובי שום תירוץ. איברא
דלא רצה לחלוק עם רבו, וכתב נמי אני הדיוט אסתעף שיה. ואצרפנה, וכן
בעל. תורת ישרים בתשובותיו סימן קנ"ט הביא כמה ראיות להוכיח בתשובות
דקהל אחד כנגד לקהל אחר נגד סברת מהרי"ק, איברא דגם הרב ז"ל כתב ז"ל
והנה אחר כל אלה הדברים לשון מסקנה של דין בנין שכתבתי במכתבי שאלוניקי
מסכימים בזה שכתבתי, ואל כל כתביהם להכרית לבני קהלך עכ"ל, והרב
אלשיך בתשו' סימן ט"ו כתב נגד סברת מהרי"ק והקשה עליו כמה קושיות. ועיין
בתשובתו כי האריך, ולדברי התוספות מוכח בהדיא דלא סבירא להו
סברת מהרי"ק נגד להתוספות הקשו שם ז"ל וא"ת מה יתרץ מתני'. לבעיר
אחד היו קורים לבני העיר ב"ל. ולבני הכפרים בזמן הכנסה, והא הוו ב' בתי
דינים בעיר אחד, וקשיא לאביי, ואומר הרב רבינו חיים לבני הכפרים היו
קורים בכפר שלהם, נהשתא הוו שתי בתי דינים בשתי עיירות לבני הא ווניא,
ליכא איסור של לא תתגודדו, אפי' לאביי נכ"ל עכ"ל, ואם איתא דב' בתי כנסיות כב'
בתי דינים בשתי עיירות הוו ליפרוך לבני הכפרים היו קורים בב"ה שלהם שהיה
הם בכרך ולא לדחוק שבכרך נותר דיום הכנסה ד"ל שהיו מתכנסים יחד בכפר שלהם
וקרוב אבת המגילה, שהוא נגד הסברא לפרש יום הכנסה דקאי לכפר, כי יום
הכנסה משמע שהיו מתכנסים בעיר, אלא ודאי סברי נגד מהרי"ק,

והרמב"ן גם כן לא ס"ל סברת מהרי"ק דהקשה בחידושין קושיית תוס' דמה יתרץ אביי
ונכ"ל, ותירץ לאביי בני הכפרים ובני הכרכים אפי' הוו בעיר אחד, כשתי
עיירות דמו משום דהסי מלאישם נפש, ונקורים לעצמם עכ"ל, ועם זה אני מתרץ
הא דאמרינן התם והא ב"ש וב"ה כשתי בתי דינים בעיר א' דמו, נקט ולמה נקט
הכא כשתי בתי דינים וכו' בכך הרתין, ה"ל הם שתי בתי דינים, אלא נראה

לשמעינן

מהרי"ק רצה להוכיח מהא דיבחנת כב' בתי כנסיות בקהל בעיר א', הם כב' בתי דינים, וליכא משום לא תתגודדו

תלמידו בעל מ"ש הקשה על רבו כמה קושיות

המכה נגררת לא המנינה והתקנות

בעל ת"י כתב נגד מהרי"ק אלא דלשון דינו כתב דאינו רוצה לחלוק עם חכמי שאלוניקי,

מהר"ם אלשיך לא ס"ל ההיא דמהרי"ק

גם התוספ' כתבו נגד מהרי"ק

הרמב"ן גם לא ס"ל סברת מהרי"ק

לשמעתין לשיטתיה דהרמב״ן ז״ל, וגם, כי בש״ס נקט הין בית כשיטה
אחת, וכן תנן בחגיגה יצא מנחם, נכנס שמאי. הראשונים היו נשיאים
ושניים להם הוו בית דין, ונמצא כך היו תלמידיהם, אבל בהלכות תלמידים.
הוו כשתי בתי דינים בעיר אחד, ע״כ דלא הוו רק ב״ד אחד, ומחוור וכו׳
ונ״ל ס״ל להרמב״ן ס״ל כמהרד״ך דשתי בתי כנסיות הוו כב׳ בתי דינים, היה
לו להורות דבני כפרים היה להם בית הכנסת לעצמם, וכן הרשב״א והרא״ש
ומהר״י מגרמון ומהרריב״ל, לא ס״ל הא׳ סברת למהרד״ך כאשר כתב בעל
משא מלך דף מ״ב ע״ב ע״ש ז״ל אמרי כן ראיתי מפסק א׳ שסבר א׳ קדוש וכו׳
בדורם הלא הוא מהרר יוסף מגרמון ז״ל ולאי דהכי הוא לסברת הרשב״א
נכתה מהפוסקים דס״ל דהרוב יכולים לכוף את המיעוט, ואפי׳ בדבר דלא הוי
מילר מלתא, וכתבו שיש בזה כמה תשובות, כי היכי דרוב קהל יכול לכוף את
המיעוט, כך רוב הקהלות יכולים לכוף לקהל אחד עכ״ל ועוד כתב בעל משא מלך
התם ז״ל ואני מורה על כל צדי המיעוט, ולא ראיתי להרשב״א ולשאר הפוסקים
שיאמר דבר זה בפירוש, דרוב קהלות יכולים לכוף את קהל אחר. אלא נראה
כמפרש׳ה, דכיון דהרא״ש והרשב״א ושאר הפוסקים כתבו בסתם דהרוב
יכולים לכוף את המיעוט, משמע דבכל ענינא קאמרי, דיכולים הרוב לכוף
את המיעוט עכ״ל, וכ״כ בהרי״ט מהר״י בי רב ז״ל, והובאו דבריו בספר משא
מלך דף מ״ב ע״ב ע״ש, ויש לתמוה דהא מ״ל להרשב״א ז״ל ושיטתו
למהרד״ך ונפקא ליה מדכתב בתשובה וז״ל כי מה זכות ומחזיק יש לקהל
לקהל אחר על אחר עכ״ל, עכ״ד הרשב״א ע״כ ס״ל דקהל א׳ אינו כופה לקהל אחר,
אבל האומר זה, אומר מלתא בלא טעמא, דהא הרשב״א מיירי התם
בשתי עיירות ולכן קאמר כי קהל של עיר אחד אינו יכול לכוף קהל של
עיר אחרת כי מה זכות וכו׳ והראיה שכן כתב בפירוש ז״ל דע כי
אם נקהל נילא פראנקה, וקהל טרבונה, ונשאביאן, וכו׳ עכ״ל הא דקאמר
הרשב״א כי מה זכות וכח ומחזיק יש לקהל א׳ על אחר עליהן להקנותה
מורחקים קאי כאשר מסבב. וכ״כ בהרי״ט מהר״ם אלשיך סי׳ נ״ט,

ולע״נ קושיא [illegible] על מהרד״ך שכתב ז״ל שאין בני קהל א׳ כפופים אל בני
קהל אחר, גם כי בני הקהלות האחרות רבים כי כל בעניין זה, כעיר
בפני עצמו דמי, שאין בני עיר אחד כפופים לבני עיר אחרת. והנה הן
כשני בתי דינים. ונקיט כרבא, דהיכא דאיכא ב׳ בתי דינים בעיר א׳, אלו
נוהגים לאיסור, ואלו נוהגים להיתר, ואין כאן משום לא תתגודדו עכ״ל,
עכ״ל נראה דדין שלו נפקא מהימרא דרבא, [illegible] וקשה דאי ס״ל
למהרד״ך דכל קהל נחשב כעיר בפני עצמו, ושני קהלות הוו כב׳ בתי
דינים בשתי עיירות. ואשמעינן מילתא אליבא דרבה אע״ג אפי׳ ואביי
עלה אמר הוה להו כשתי בתי דינים. נקיט כרבא, דמשמע דדין שלו
מיהו נקט דוקא אליבא דרבא, משום דהלכתא כוותיה הוא. וכו׳ והעמיד
דבריו אליבא דכ״ע, על צ״ע, וגם לין הסברא נראה להוכיח נגד
סברת מהרד״ך וזה, דהיות כי איסור לא תתגודדו הוא משום מחלוקת שלא
ירבו המחלוקות בישראל, כלפסק הרמב״ם ז״ל, ושלא יהיה נראה כב׳ תורות כתמיה
יקרא מחלוקת. אמא אם יהיו ב׳ בתי דינין וכו׳ מיירי בעיר אחת בקצת מנהגים וכו׳ ובן
מנהגים, הכא לא הקרא מחלוקת, משום דכל חולק יש לו ב״ד בפני עצמו
להו נגד הסברא, והרב הגדול מהר״י ז״ל בה״ב סימן ע״ב שמה נשלש
ועוד לסתור נגד סברת מהרד״ך הובאו דבריו בספר משא מלך ז״ל ואפי׳
בשאלונקי כל איש ואיש מדבר בלשון עמו. וכשבאו מן הגרושין כל
ולשון ולשון קבעו קהל בפני עצמו, בענין שלא נאין בא מקהל אל קהל, וכל
קהל וקהל נחשב כעיר בפני עצמה דמי, אבל וכל קהל וקהל שכתב במנהגים המלך לכן, והיה נראה
לקהל אחר בהסכמתם, וכבר יש בידי עוד ראיות אחרות על זה השיטה
ואין לומר דאליבא דהכהו רבוואתא דאמרי דקאמרה לקהל הרוב כופים לקהל אחר.
היינו דוקא שתי קהלות או יותר דהכן לכוף אל קהל אחר שהוא המיעוט,

הרשב״א, הרא״ש,
מהר״י מגרמון
מהרריב״ל ז״ל
סבר׳ מהרד״ך

כי היכי דהרב קהל יכול
לכוף את המיעוט כך רוב
הקהלות יכולים לכוף את קהל
אחר ואפי׳ בדבר דלא מצר
מלתא

קושיא להאומר דס״ל
להרשב״א ס״ל
כמהרד״ך

קושיא על מהרד״ך
אי ס״ל דכל קהל נחשב
כעיר בפני עצמו. למה
לרבה נקט ואוקי דבריו
דוקא אליבא דרבא להא אמרו
אפי׳ ואביי, דכב׳ בתי דינים
בב׳ עיירות כ״ע מודו
דליכא איסור דלא
תתגודדו

גם מן הסברא
מוכח נגד סברת
מהרד״ך

נראה מגן כתב הרי״בל
בתשובה, דאפי׳ בשאלוניקי
דכל קהל יש לו לשון בפני
עצמו, וכתב במנהגים
המלך בפני עצמו נוהגים
דרוב הקהלות כופין לקהל אחר
שהוא המיעוט

אל קהל אחר. הנה כי הוא הרוב, אינו יכול לכוף לקהל אחר שהוא המיעוט,
דבעינן רוב מנין ורוב בנין, להיינו רובי בתי כנסיות, ורוב אנשים, לכן תמיהני
מהרי"בל נסיעתו בזהו אחרי רוב הקהלות כופין לקהל אחר, אבל המנהג כן
לא אותר כלום, דכל תשו"ת שפי"ר בהדיא כפאה לאליבא לה"ר דקהל כופה לקהל אחר
ברוב מנין וחורא סגי, וזה מוכח מתוך א"י ס"ו והאי הל' רבנותי דהרבה קהלות
בעיר אחד כל קהל נידון כעיר בפני עצמן. נ"ב אפי' מאה קהלות אין יכולים לכוף קהל א'
כמו ק' עיירות שאין יכולים לכוף אל עיר אחרת. אלא נראה נ"ל דהו"ר דקהל כופה אל
קהל אחר ס"ו דבעיר אחד אפי' יש בה הרבה קהלות נידונו כולם בקהל אחר, נ"ב
מה ו' אם הם שני קהלות, או אם הם קהל אחד, כיון דאמרי' אי הוו מאה קהלי
נידונים כקהל אחד, לכן ברוב מנין וחורא סגי, ונשארנא דאלו הגאונים כתבו רוב
הקהלות נכו' ואו דווקא קאמרי להתיר קהל א' שהוא הרוב כופה אל קהל אחר אלא משום
שכתבו הדברים בהוי"תן ומחשבה שהיה כן הי"ה, שרוב הקהלות פי' רצים לכוף אל
קהל אחר. וזה משנה, ונגד ראיה מהרדין נפיה. והא איהו נמי בחידי להגדה
תותא מסכים לדעת מהרי"בל ומדברין דקהל אחד כופה לקהל אחר, כאשר נבאר בס"ל
בחלק הב' של הפסק, וכתב בבית יו' נ"ל ולפי"ז אין כח לקהל אחד לכוף אל קהל
לקהל אחר ועשות רצונם, בחידי דלאו תגרר תותא. וכו' עד נכ"ש תקהל לקהל. שאין
לקהל אחד לכוף לקהל אחר. בחידי דלאו איסורא וליכא תגרר תותא. ונ"ל הא קמן
דבחידי דתגרר תותא מהרדך ז"ל [redacted] [בההוא מריה בהדי ב"נאל כתב בהריא] דאפי' קהל א' שהוא הרוב דליכא אלא רוב מנין
וחורא, כופה לקהל אחר, נ"ב הדבר משוט דאליבא דאלו הגאונים דסוף של מהרדך הוא
כי היה שאומר הגאון ז"ל בחידי דתגרר תותא דברוב מנין וחורא סגי. איהו אמרי
אפי' בחולי דליכא תגרר תותא. דברוב מנין וחורא סגי כאשר הוכחתי. וזה ברור
ונכונה תכן כתב מהר"ם אלשיך בתשובותיו סי' נ"ב נ"ל כללו של דבר שאין חילוק
בין עיר שיש בה בה"כ אחת, לעיר שיש בה בתי כנסיות רבות, שבכולם הולכים
אחר הרוב, בין בדבר שהוא תגרר תותא בחולי דשתיא. בין בדבר שהוא תקון העיר
בחולי דעלמא, דכיון שהוא תיקון לכולו, לא חיישינן אי איכא רינתא להאי ומסירא להאי,
נ"ב שני העיר, כי תקנה אלו בחולי דעלמא, ובגון הנהגת העיר מסובבת ומצי הקב"ה
דתקנת הכולל עדיף, כגון התענה על התרות וכו', וכולא תשובתו העיר ותקנותיה,
כי בזה הדבר הזה ירבה שלום בארץ, וכשתמע המיעוט אל הרוב, ישקוט מדון,
כי יהיו ישראל איש אחד חברים, מרבים שלום בעולם, עכ"ל

נ"ב נבוא לדין כי הראש והרשב"א, וכמה גדולי מהפוסקים הראשונים, וכן מהרי"בל
ומהרי טורחון ומהר"ם אלשיך שהם גדולי אחרונים. לא ס"ל סברת מהרדך, והיות
כי ההסכמה היא בחרם אגוין ומודרא, דבשלמא אם ההסכמה היתה בלשון נוי
איכא ותיתר נמי הני דרבנן, נספקא דרבנן לקולא, אבל והיות כי ההסכמה נעשית
בכח החרם. [redacted] וקי"ל דחרם הני דאורייתא כדכתב הרשב"א בתשובותיו סי' תקל"ב
נ"ב ספיקו לחומרא. והראיה מדברי מהרשד"ם, אשר לא נמצא בכל הפוסקים
כמוהו אשר עשה לדעת מהרדך, וכתב בתשו' י"ד סי' קנ"ג נ"ל אמר כי רת נסיעתו
סברי דאין הרוב יכול לכוף המיעוט, כ"ש במגרר תותא. דבעינן דעת כולן, ורש"י ור"י
נסיעתם סברי דהרוב יכול לכוף את המיעוט אפי' בחולי דליכא תגרר תותא, ובמקום
דאיכא חרם עבדינן כרש"י ור"י נסיעתם דהרוב כופה את המיעוט, אף בדליכא תגרר
תותא. ואגוין ומודרא נ"ב, הכא נמי מהרדך נסיעתו סברי דשני קהלות. הוו
כשני עיירות. שאין אחד יכול לכוף את האחרת. כ"ש בחולי דאיכא תגרר תותא,
ולמהר"ם אלשיך נסיעתו סברי דאפי' בדליכא תגרר תותא קהל א' יכול לכוף אל
קהל אחר. נ"ב לפי"ז כי ההסכמה היא בחרם אגוין ומודרא, ואמרינן דקהל א'
יכול לכוף אל קהל אחר ואפי' בחולי דליכא תגרר תותא, ונ"ב דעת הסברים חייבי'
לשמור ולקיים כל התקנות שעשו [שיעשו] הקהל הכולל בגזרת חרם אפי' בדליכא תגרר תותא

---

הפרת דאליבא דהו"ר דרוב הקהלות כופה לקהל אחר לאו דווקא קאמרי. כי ברוב מנין וחורא סגי

נגד ראיה מהרדך נפיה דס"ל לאלו הגאונים דברוב מנין וחורא סגי

מהר"ם אלשיך כתב דקהל א' כופה לקהל אחר, אפי' בחידי דליכא תגרר תותא. ובחולי דאיכא רינתא להאי ומסירא להאי

כולא דתותא דהיות דאיכא פלוגתא דכמה דרבוותא. איכא תאן דסבר דקהל א' אינו כופה לקהל אחר אלא בחידי דאיכא גררתותא ואיכא מאן דס"ל דקהל א' כופה לקהל אחר, אפי' בדליכא תגרר תותא. והיות כי ההסכמה היא בחרם אגוין ומודרא, וקהל א' כופה לאחר אפי' בדליכא תגרר תותא,

אבל אפילו תימא דהלכה כמהר"ק וסיעתו, דקהל אחד אינו כופה לקהל אחר, במנהג חדש מודה מהר"ק וסיעתו דקהל אחד שהוא הרוב, כופה לקהל אחר שהוא המיעוט [illegible], וזה, כי מהר"ק ז"ל מיירי להאי דינא מודה דהוי כל קהל וקהל נדון כבני עצמו, ונ"ל במיירי דאיכא מנהג חדש יכול הרוב לכוף את המיעוט ואפילו הוא קהל בפני עצמו, וכתב הרב ז"ל בב"י ע"ן ולפי זה אין כח לקהל אחד לכוף את הקהל אחר. במיירי דלאו איסורא הוא, ולאו מנהג חדש הוא, וכו' ונ"ל, הא קמן דבחו"ל דאיכא מנהג חדש קהל א' כופה את אחר. ונ"ב בהלי' בב"י ע"ן ועיין לנכון מהרשד"ם ס"ל דקהל אחד שהוא הרוב יכול לכוף על קהל אחר שהוא המיעוט, בדאיכא מנהג חדש בח"ל דשרי', [illegible]. וזה תוכחת מדכתב הרב ז"ל בתשובה סי' קנ"ן ונ"ל והיות המנהג שלם צריך אני להביא נמר דברי מהר"יק. כדי שלא יאמר קול בעלמא שזה מנהג חדש הם ושלום שהרי כתב וכו' ונ"ל הרי לך זה מנהג חדש מנ"ו, נ"ל דאם היה מנהג חדש בח"ל דשרי'. אם הוא היה מודה דקהל שהוא הרוב כופה לקהל אחר שהוא המיעוט, כדעת מהר"ק וסיעתו. ונמצא [illegible] כתב [illegible] בהה"א תשובה הרי הוכחנו מזה שכתב הר"ת ומהר"ם נ"מ בקהל אחד אינם יכולים לכוף הרוב את המיעוט אלא במיירי דאיכא מנהג חדש כמגבר, ואנכי שאני כתבתי. בתקנות אבל ש"נ ונראה שזה מחלוקת גדולה בין ר"ת וסיעתו לרבינו יונה וסיעתו [illegible] דר"ת סבר דאין הרוב יכול לכוף את המיעוט אלא במנהג חדש, ורבינו יונה וסיעתו סברי, דהרוב יכול לכוף את המיעוט אף בדליכא מנהג חדש של כאן ולא כלום אלא בקהל אחד אבל בשני קהלות כו"ע מודו וכו' עד ונ"ב תביא למי הלוכה חולקים על ר"ת ומהר"ם ה"ע בקהל אחד. אבל לא בשני קהלות כו"ל ונ"ל. הא הכא חזינן בבירור דדעת הרב דבדאיכא שני קהלות [illegible] ורבינו יונה וסיעתו מודו לר"ת, ואמרי בשמא אחר דדווקא בדאיכא מנהג חדש בח"ל דשרי', קהל אחד כופה על קהל אחר. אבל בדליכא מנהג חדש לא, נ"ב מהרשד"ם מודה למהר"ק וסבר כוותיה, ועמשי' בחלוקת לא תמשיך כדכתב הרב בהה"א תשובה, איברא דעדיין יש לבעל דין לחלוק ולומר דלהרשד"ם, פ"ן אנ"ר דהא בהה"א תשובה כתב ונ"ל כי בשאלוניקי עיר ואם בישראל, האשכנזים אוכלים חלב הנקרא ה' אצבעות, והספרדים אוסרים אותה ונוהגים לה איסור, ונ"ל הא קמן כי אפי' במיירי דאיסורא דכרת, כרת. האשכנזים נוהרים מנהגם וכו' ונ"ל הא קמן כי אפי' במיירי דאיסורא דכרת, ויפא משום לא תתגודדו. אבל ואי תימא אחרי' לנ"ב לא קאמר מהרשד"ם דאפי' לא נהגו הם במנהגם, ויכא בו תתגודדו. אלא במאי דלא הוי איסורא אליבא דכ"ע, בדאיכא דאיסורא דכרת, רחוק ויכא בו תתגודדו. אסור, וזה קיבל מאבותיו שהוא מותר, ונ"ב ויכא הכא לא תתגודדו דאלו אוכלים מעשה אבותיהם בידיהם, ואלו אוכלים מעשה אבותיהם בידיהם, ולא שייך הכא מנהג חדש דהא האשכנזים כך קבלו בידם שהוא מותר, ולא שייך תמא במיירי דהיתרא, אבל בח"ל דכ"ע סברי דאסור, והקהל עשו תיקון וגדר כדי שלא יעשו אותו האיסור, אף הרב ז"ל מודה לכופים דקיום ועשה סייג ותורה וזה ונ"ל משום, וזהו שלקדק לפי דעתי מהר"ק ז"ל בב"ת ע"ן בתשובה, ונ"ל וכתו שהתלו היום בשאלוניקי העיר הגדולה אשר היא אם בישראל, שהספרדים נוהגים מנהגיהם כבראשונה, והאשכנזים נוהגים מנהגיהם [illegible] וכו' נעקרו התגודדו, [illegible] אין כאן [illegible] כתב הרב ז"ל [illegible] כבראשונה שנ"ת דלת"ד שעתא [illegible], קאמר הכי. דה"נ שעתא דליכא בהאי מנהג בו תתגודדו משום דכל א' וא' ה"ע בין האשכנזים ובין הספרדים כך היו נוהגים בראשונה בבית אבותיהם, ולא הוי מנהג דנהגו הם בעצמם [illegible] [illegible] וכו' משיגא לכופים זה וזה, והאשכנזי' היו כופין אל הספרדי' [illegible] והספרדי' היו כופין אל האשכנזי' [illegible]

ומן [illegible] להוכיח דמהרשד"ם [illegible] ס"ל [illegible] דאפי' בח"ל דמנהג חדש קהל אחד אינו כופה לקהל אחר, מתה שכתב בתשובה' סימן קי"ג ונ"ל אחר שרש"י והרר אליעזר ורבינו יונה. והרמב"ם והרשב"א והרא"ש והריב"ש והראב"ד דעתם ליכולים הרוב לכוף את המיעוט, ושמה גזירת החרם על המיעוט בנ"ב, הכי שנות שר"ת ורבינו יוסף טוב עלם, ומהר"ם ור"י בר קלונימוס, לא ס"ל הכי, משיטא ונ"ל שחייבים המיעוטים לקיים גזירת הרבים,

מהר"ק וסיעתו ס"ל דבח"ל דאיכא מנהג חדש קהל שהוא הרוב כופה לקהל אחר שהוא המיעוט,

מה רשד"ם נמי ס"ל דבח"ל דאיכא מנהג חדש בח"ל דשרי', קהל א' שהוא הרוב כופה לקהל אחר שהוא המיעוט

ראי' אחרינא להרשד"ם אינו לשיטתיה דמהר"ק

מהרשד"ם ס"ל דווקא במנהג דלא הוי איסורא אליבא דכ"ע, ולא נהגו הם מעצמם, ויכא לא תתגודדו, אבל בח"ל דאיכא איסורא אליבא דכ"ע, וקהל שהוא הרוב עשה גדר שלא ישנו אותו האיסור כופה על אותו הקהל שהוא המיעוט,

האי חלוק תוכחת נמי מדברי מהר"ק

[illegible] להוכיח דמהרשד"ם ס"ל דאפי' בח"ל דמנהג חדש קהל א' אינו כופה לאחר

אפי׳ ריותא והאי נפסידא והאי. כיון שיש בגזרה הזאת תקנה לצבור. לכ״ע
לקיל דהלכה כבתראי. והנה הפוסקים המוסרים הם הראשונים, הרמב״ן הרשב״א
והרא״ש. ורבינו יונה נכ״ל עכ״ל כל הדברים אני אומר שבכל תקנה שעשו
הרבים ותקנת הקהל, או הקהלות. אין ביד המנשים להוציא עצמן מן הכלל
ואם גזרו החרם חייבים המנעו ושמור ולעשות, אף בתנאי שתהיה הסכמת
נכבדי העיר, או טובי הקהל, ואם יש חכם המנהיג את הקהלה
או חכמים המנהיגים את הקהלות יהיו עמהם ע״כ הרב, וכתוב שם הגהה
והוא שלא יהיה קהל אחד חולק, אבל קהל אחד הוי כעיר אחרת. ואין שאר
הקהלות יכולים לכוף אפי׳ שהם רבים וכמו שכתב המרדכי ע״כ הגהה, [illegible]
[illegible] וזה שורה והוכחת מגמת ההגהה למהרשד״ם ס״ו דאין קהל א׳ יכול
לכוף את האחר, ואפי׳ ביחידי למגדר מלתא. מה שאין כן [illegible] ראיה אחר
ראיה דהגהה הזאת לא כתבה מהרשד״ם דאי ס״ל דאיהו כתבה למה נעשה הגהה
בפני עצמה בתוך התשובה [illegible] היה לו לכתוב האי סברא וזהו עשה הגה בפני עצמה, אלא וודאי מהרשד״ם לא כתבה
[illegible], אבל אפי׳ תימא דאיהו כתבה, בדבר דאיכא ביה מגדר מלתא
נמי הוא מודה דקהל אחד, שהוא הרוב, יכול לכוף אל קהל אחר שהוא
המעוט, והוא לכתב בהגהה וכמו שכתב המרדכי, ע״כ אפי׳ לדברי
המגיה, מהרשד״ם ושיטתו של המרדכי איני, והמרדכי כתב בפי״א
דביחידי דאיכא מגדר מלתא קהל א׳ שהוא הרוב כופה את המעט,
ומה שכתב מהרשד״ם בגמרת התשובה שבכל תקנה שעשו הרבים ותקנת
הקהל, אין ביד המנשים להוציא עצמם מן הכלל ע״כ, מפרש דבכל תקנה שעשו
ותקנת הקהל בין שהוא למגדר מלתא. ובין מה שאינו למגדר מלתא אין ביד
המנשים להוציא עצמן מן הכלל, ולכן כתב בהגה, והוא שלא יהיה
קהל אחר חולק, ואם יהיה קהל אחר חולק אבל בתקנה שאינה למגדר מלתא קהל אחד אף שהם רבים אינם
יכול לכוף לקהל אחר שהוא המעוט וכמ״ש שכתב המרדכי דאין כח לקהל אחד
להכריח לקהל אחר בתקנה בעלמא, אבל בתקנה דאית בה מגדר מלתא קהל אחד
יכול להכריח את קהל אחר, ולע״ד הוא פשוט
והנה ראיתי בספר תורת ישרים שאלה קשה שכתב [illegible] החכם
כה״ר דוד ניטו, בכתה ראיתו מהרב זו ורדה להוכיח [illegible] לקהל אחד שהוא הרוב, אינו יכול לכוף
על קהל האחר שהוא המעוט, ואפי׳ ביחידי למגדר מלתא, ואפי׳ לדברי המרדכי.
ואנכי שכל דבריו כבר נדחו מן הרב המחבר שם, ע״כ גם אנוכי לא
טענה אחר והראיה כי כל ראיותיו הם מיוסדים על אבני תהו ודבריו הבל ואין
בהם ממש. עוותה לעתה ולתקנו חשבון תהו. הביא ראיה. דהא דאיתא
בהוריות דהרוב כופה למעוט, במילי דהני הקנתא ומגדר מלתא דכתיב הוני כולו
ורובן כבולו. ה״מ כשאין בעיר אלא קהל א׳. והרוב רוצים בדבר א׳ והמעוט
מעכב, בכהן יכולים הרוב לכוף למעוט, אבל קהל אחד שיכול לכוף על קהל
אחר ולא אשכחן ואנן להו רבנן. דאיה לן ולימא כל הקבוע כמחצה על מחצה
דמי, כיון שקבועים מקום כל אחד בהכ״נ בפני עצמו וכן ע״כ והאי
ראיה מי ראשי׳ היא חוכא ואטלולא, וכתב הח״ל בפרק רחוק [illegible]
דלא אמרינן כל הקבוע כמחצה על מחצה דמי. אלא היכא דאיכא ספק
לברר הדבר. כגון זורק אבן לגו. דלא ידעינן מי הוא הזורק, אבל בסנהדרין
דהא ידעינן מי מזכה מי מחייב לא אמרינן קבוע, ועוד דאין עושים משפ׳
אלא על ידי הלבור המפרש מיהם. והני כל למרוש מרובא כריש, ע״כ
הרי בבירור דלא דמי האי להאי. ובכה״ג לא שייך ולימר קבוע להך כמחוק
מגרת המערב, וכבר הגאון והרכן בתשובותיו בית״י למה ראיה זו וכתב
והטענה שטענת שהם כמחצה על מחצה, אין מביאים ראיה והשיב
על השנויות. ולכך לא כתבתיה בשאלה. ע״כ. וזה אין צריך לפנים.
ועוד הביא ראיה דמהרדך ס״ו דאין קהל אחד יכול לכוף קהל אחר אפי׳ במגדר
מלתא. ע״ש והוא במטרס העיר שהיו בה קהלות רבות, ועשו תקנות
בהסכמת רוב הקהלות שלא ירקדו האנשים עם נשים. וקהל הנזכר
לא רצו להכנס עמהם וכו׳ עד ונשאל המרדכי כי לא היו שם גברי רברבי
הוא היה שם הגאון כמהרר דוד כהן מרים מתי זהה וכו׳ נתעוום

ולא

כל תקנה שעשו הרבים ותקנת הקהל הרוב כופה המעוט.

הגהה של דברי מהרשד״ם ואם הוא קהל בפני עצמן אין הרוב כופה את המעוט

אפי׳ לדברי המגיה ס״ל למהרשד״ם מודה בדאיכא מגדר מלתא, והוא כתב וכמו שכתב המרדכי ע״כ אל כוונתו, והמרדכי ביחידי למגדר מלתא כתב בהדיא דקהל א׳ כופה לקהל אחר

בספר ת״י כתב בשם הרר דוד ניטו כמה ראיות להוכיח דאפי׳ במגדר מלתא קהל א׳ אינו כופה לאחר ונשמרך הכי סבר

לא אמרינן קבוע אלא היכא דאיכא ספק לברר הדבר כגון זורק אבן לגו ולא ידעינן מי הוא הזורק. אבל בסנהדרי׳ דאנן ידעינן מי מזכה מי מחייב לא.

לא ראינו שכתב לקק נ״י לנהוג כשאר הקהלות בנדריהם ותקנותיהם כיון שלא
הסכימו שתהיה ברצון נמשכת עכ״ל. ואולם אחרי רואי כי הרב הגה״
רצה לפתות את עצמו באיזן נ״ל. הוא השא הזמן מהדרך אהה. ומשגותם
על התראה, דהא מיין בבירור להזמין גל בתי לחנדר חותא. ובפרט בשנן
הרקול קאתר דקהל אחר שהוא הרוב כופה לקהל אחר שהוא המעט, כאש׳
כתב בהר״א בתשובותיו ב״ה ז״ל ועתן הסכמת הרקול שלא לבקר האנשים
ונ״ל ולפי זה אין כח לבני ב״ה אחת. לכוף לבני ב״ה אחר. דהוו קהל -
ועבתם, ה״ה היכא דלאו חנדר חותא. ותקנתם לאו לכולם היא, אבל היכא
דחנדר חותא, ותקנתם לכולם היא, כופין, לברוב בני העיר הוא חותא
הסיוע על קיבוץ, ואף שהם בכמה תקולות בבתי כנסיות. כופין הרוב
את המיעוט כיון דבעשר א׳ יושבים. עכ״ל. הא קיין לבתי דחנדר חותא היינו בקבוץ
הרב ז״ל אותר בהר״א דקהל אחר כופה אל קהל אחר, ועל מה שאומר
כי לא ראינו תשולם כי הזמין מהדרך פכה אל קק נ״י לנהוג כשאר
הקהלות בנדריהם ובתקנותם. הן לא ראינו אינה ראיה. כי אולי נכתוב
אין ספק בדבר, כי הזמין גל עשה כל השתדלות, כדי לגדור את הפרצה
ולחזק את הבדק, ונ״ל לא עלה בידו. כאשר בשמועתו מעשים בכל יום.
ואין לאחר דהדרך הפיר. אם ראינו בבירור בתשובותיו שאמר,

ועוד על מה שכתב דהא לכתב מהדרך מיירי בהסכמה שכבר קבלוה כל
הקהלות, ועכשיו קהל א׳ אינו רוצה לקיימה, אבל הסכמה שלא קבלוה
כבר. אפי׳ בתיי לחנדר חותא קהל אחר אינו כופה לקהל אחר. נ״ם
בזה טועה הוא, דפוק מצי מה שכתב הרב ז״ל בהר״א בהר״א תשובה
ז״ל ונ״ל בתה שכבר קבלו, א״כ צ״ל לכך היא כוונתו של הרב ז״ל
ומה אם בהסכמה שלא קבלוה כבר, ע״כ קהל א׳ כופה אל אחר
כשהוא בתיי לחנדר חותא. ואשר לוכא אלא חדא ושיבותא. בכלל
דאיכא תרתי ושיבותא, חנדר חותא, והסכמה שכבר קבלוה איכא מן
הדין לקהל אחר כופה אל קהל אחר. ועוד מוכח במשיטות דהדרך
א״כ דאפי׳ בהסכמה שלא קבלוה כבר קהל אחד כופה אל קהל אחר
בתיי דחנדר חותא, שכתב בתש׳ ב״ה ז״ל ונ״ל הסכימו שלש
קהלות קורפו, נפולייא, וקאלאבריא. שלא יורשה שום אחד מהשלש
קהלות הנזכרי׳ לכב הפסח לגח״פ אחר דרך קבע, ומהרי״ן קק של
סיסילייאני. לא רצו להכנס בהסכמתם, ולא אבו שמוע לקולם, ועתה ירצו
את הקק סיסילייאני המושבים מיינים לנהוג כמנהג הג׳ הקהלות
המרובים, אם לאו, תשובה וכו׳ עד. ולפי זה אין כח לקהל אחד להכריח
לקהל אחר לעשות רצונם בתיי דלאו חנדר חותא עכ״ל ולהמשיך הדבר
שנה ושלש עוד דברים אלה ז״ל ונ״ל תקהל אל קהל שאין לקהל אחד
לכוף אל קהל אחר בתיי דליכא חנדר חותא, בתיי דלאו איסורא הוא
עכ״ל, הרי דבתאי דהוי חנדר חותא, אפי׳ בהסכמה שלא קבלוה כבר
קהל אחד כופה אל קהל אחר. דהא אותה התשובה בהסכמה שלא
קבלוה כבר איירי והוא ברור,

ועל הראיה שהביא מיהודה נ״ע. מה שינשב בנ״ע, יכול לנהוג מנהג יהודה,
ואין כאן תשום לא תתגודדו כדתנא אע״פ ביהודה בראשונה היו
מייחדים את החתן ואת הכלה שעה אחת כדי שיהא לבו גס בה.
ובנ״ע לא היו נוהגים כן, וכו׳ ומרכינן אהייא. ומשני הכי קאמר
רבא הק״ק כל שלא נהג מנהג נ״ע בנ״ע, אלא מנהג יהודה וכו׳ שמעינן
דבני קהל א׳ דהם חושים עכ״ל נוהגים כמנהגם. דהרי אפי׳ יחיד
נוהג בנ״ע מנהג יהודה, עכ״ל. [redacted] נמי בזה לא אמר כלום

דאין

ראיה דההדרך בגמ׳ דהנדר חותא נ״ם הוא מורה דקהל א׳ כופה לאחר ג״כ ס׳ הדר דור נ״ע

לא ראינו אינה ראיה

תלוק על דברי מהדרך בין הסכמה שכבר קבלוה. ואותה שלא קבלוה כבר ומסקינן דאין חלוק

עוד ראיה דאין לחלק מדברי מהדרך נ״ל

עוד דלה הדר דור נ״ע דקובית מיהודה נ״ע דקהל א׳ אינו כופה לאחר להא. אפי׳ יחיד נוהג בנ״ע מנהג יהודה

דאין הנדון דומה לראיה. תדע דהא כבר הרב ן׳ חביב בספ׳ ת״י שאלה קנ״ט דחה זאת הראיה וכתב דהתם מיירי בחי׳ שעבר ונהג בנ״ו מנהג יהודה, ועוד יש לחלק דבשלמא התם יהודה נ״ו לא נהגו הם מעצמם, שכל אי׳ נוהג כפי מנהג מקומו, וכפי מה שקיבלו מאבותיו, ואין כאן משום לא תתגודדו, ועוד דהתם לאו בחלתא דאיסורא איבא לכנ״ע נפיקין. דהא בני יהודה הוא היתר גמור מה שבני נ״ו נהגו איסור, ולכן ליכא קפידה בדבר, דלא שייך כאן לא איסור של לא תתגודדו, ולא מגדר מלתא, אבל בחלתא דאיכא לכ״ע איכא איסורא. והקהל עשו תקנה וגדר כדי שלא הכשל באותו איסור משיא לקהל אחד כומה לקהל אחר כאשר כתבתי לעיל. וזה ט׳ משוש. וכבר נדחו כל ראיותיו דאין בהן ממש מהרב מו״ה ואין צורך להאריך

ובעל ספר משא מלך דף ס״ב ע״ב כתב ז״ל כתב מה קדוש מהר״ר מורדון הרמ״ שיכולים השלש קהלות ולהגביל זה הקהל וכו׳ עוד כתב בשם מהרלב״ח. ולפי זה אין כח לבה אחת להגביל לבה אחר דהוי קהל לעצמו, והת היכא דלאו מגדר מלתא, אבל היכא דאיכא מגדר מלתא כופין לדברי בני העיר ת״ש. הרוב להשנות ואפילו שהם מחולקים בבתי כנסיות כיון דבעיר אחת יושבים נכ״ש בנ״ל דאיכא מגדר מלתא בחלו דשתיא, עכ״ל, וכתב עוד שם בעל משא מלך ז״ל ועל ידי שלחתי פסק מהר״י פורמון זלה״ה לחכמי ארץ ישראל תובב כי כן נמצא מתם ז״ל, ונהלשון מהר״ם טראני ועמיו, ס״א ן׳ או ל׳ בתי כנסיות בעיר אחת וכו׳ עד הארץ בזה הרב הנ״ל והוכיח שיכולים רוב הקהלות שבעיר אחד להכריח לקהל אחר לקבל הסכמתם וכו׳ עד, אבל בתי כנסיות של עיר אחת יכולים להכריח ב׳ בתי כנסיות לקהל אחת שיקבלו עליהם הסכמה שיהיה מגדר מלתא בעלמא כמשמעא דבריתא רשאין בני העיר להתנות וכו׳ ולהסיע על קיצתן וכו׳ נכ״ש בחלתא דאיסורא, והרב בעל משפט שמואל גם הוא כתב בהל״א בתש׳ סימן כ״ה ז״ל כבר נפסק הדין מפי הגאון מורי מהרלך שהביא בפסקיו ב״ח׳ שכל קהל וקהל המצויים בעיר א׳ הם כב׳ עיירות מתש, ועוד רק בעניין איסור, דודאי יכולים לגזור, וכ״ה הא קמן דבמגדר מלתא גם בעל מ״ש סבר דודאי יכולים לגזור ולכוף קהל א׳ אל קהל אחר [illegible],

ונראה לי גם תשובת רבנו שלונקי המובאת בספר ת״י סימן קס״ט ס״ל דבמגדר מלתא, קהל שהוא הרוב כופה לקהל אחר שהוא המעוט, וגרי דכתב באותה תשובה ז״ל ותנא מלתא ואו מגדר מלגא הי׳ כאשר כתבתי וכו׳ עכ״ל, א״כ משמע בהדיא דאי הוי מגדר מלתא צריכין לכופין, ואין להקשות ממה שכתבו שם כי כל קהל וקהל תפסו הסכמות ונשו׳ הסייגה הנראים למנהגיהם ומנהגיהם, ואפי׳ בעניין ולבן החלב החמוי בקרום של הכסלים, שכל הקהלות נוהגים בו איסור, נקט של אשכנזים נוהגים בו היתר, כפי מה אשר נוהגים בארצם, ואין אנו [illegible] בידם כל, ואין מלתא הי׳ [illegible], לכל [illegible] דהו״א וה״א דלבן, כי ההסכמה הנזה לא הסכימו עליה בעיר שלונקי, ולא נהגו המנהג הזה הם מעצמם, ומראמר וראי מוחר ואר אמר וראי אסור, אבל תורה אבותיהם בידיהם ואותם הנמצאים בשלונקי אחזו מעשה אבותיהם בידיהם, אבל בחלתא דלכ״ע אסור, והקהל עשו תקנה ומגדר מלתא, כדי שלא יעשו אותו האיסור ודאי כופים. כמעשה דנחום ועי׳ ותהרם אלשיך אחרי שראה כל דברי שאלות ותשובות שנכתבו בעניין זה

ונראה גם כן התשובה של רבנו שלונקי. כאשר כתב ז״ל ראיתי והנה תשובת רבני שלונקי קדושים אשר בארץ המה וכו׳ עכ״ל כתב באותה תשובה ז״ל הרי בהדיא דהני מגדר מלתא לית דין ולית דיין שיחלוק בדבר עכ״ל הא קמן בבירור דבחלו דאיכא מגדר מלתא כל

התם מיירי בחי׳ שעבר ונהג מנהג יהודה בנ״ו

עוד יש לחלק בין מה שנהגו הם מעצמם, ומה דאיכא איסורא אליבא דכ״ע, והיכא דלא נהגו מעצמם, וליכא איסור אליבא דכ״ע

מהר״י פורמון ומהר״ם טראני בחילו דמגדר מלתא קהל א׳ כופה לאחר

בעל מ״ש גם איהו ס״ל דבחילוי דמגדר מלתא קהל שהוא הרוב כופה אל אחר שהוא המעוט

גם רבני שלונקי מודו דבמגדר מלתא קהל שהוא הרוב כופה את קהל המעוט,

היכא דאיכא מגדר מלתא לית דין ולית דיין שיחלוק בדבר

הא דקאמרי כי כל קהל וקהל הוסכמו הסכמות ונשו׳ סייגה לא מיירי בחלו׳ דמגדר מלתא דאיסורא משום דקאמר׳ ואפי׳ בעניין ולבן החלב ואפי׳ הכי לא מבעיא, כלומר לא מבעיא בחלו׳ דלאו איסור׳ דמנ״ש דלא כופי׳ אבל אפי׳ בחלו׳ דאיסורא כהתגא דלבן החלב נמי אבל בחלו׳ ראי׳ כופין כמגדר מלתא דאיסורא צריך שיה

כל אמירת שנים ושנה כל הלעשות קהל אחר כנמה אל קהל אחר כאשר
כתב הרב ז"ל וי"ל דין ולא דין שיחלוק בדבר. ואין חולק גם מהרב דוד נ"ע והרב לא עשה חשבון ממנו כאן ואדרבה כי
עכבר הבן של קלקלו [illegible] הפוסקים. ונראה לדברין, כאשר כתבתי כי היא תברי הבן
אב [illegible] תועלת בני הספרדים חייבים לשמור ולעשות ולקיים כל
תקנות הקק שהם בגזירת חרם, ולפי מה שהוכחתי לעיל בחלק הראשון
של הפסק חייבים הם לקיים ולשמור אפי' אותם החרמים והתקנות
מנדר תורה, אבל עתה הוכחתי לאמיתו פירוש להלכה כמהרך וסיעתו
דקאמרי דקהל א' שהוא המרב [אין] לומי, וקהל אחר שהוא המיעוט בתרי דא"ל
מגדר תורה [illegible] ואלו מיבעיא שמוכלל ע"פ קסמו ושריר
שקיבלו גם הם כשה" במגלה אחת, עם הקק אשכנזי ולקיים אותן ההרחות והתקנות
והתקנות שעשו מכאן ולהבא חייבים מדלת בני הספרדים לשמור
ולעשות ולקיים שהוא מנדר תורה ואם איכא [illegible] וסיעתו
או איזה מפרש שיפרש דברי איזה פוסק נגד האמת ויהיה הלכה כמותו איזה פוסק
דמנדר תורה קהל אחר אינו כנמה ואחר, אין לסמוך עליו, ולא מצאתי בתי"ו
מעי' בני הספרדים ונדר קיום ו' כמותם כי דבר מוסכם הוא שמי
סופרים חדשים גם ישנים לאין ונדר ק"ל בתקום דאיכא חרם להני
ח"ו לאיסורא דאורייתא, כי ספיקא דאורייתא ולחומרא כאשר הוכחתי ולעיל
בשם מהרשדם לכתב ובמקום דאיכא חרם אזלינן לחומרא.

כל"א דחלתא כי
מעי' בני הספרדים
חייבים לשמור ולקיים
כל תרמי קקק שהם
מגדר תורה, אפי'
דברי מהרלך

עתה צריכים אנו לברורי אם תקנת המסים מיקרו נמי מגדר תורה,
דאיסורא, ולענ"ד בזה אין צריך לפנים, שאם לא היה פרעון המסים נשמרו ולא השררה יכה
ונגרשה הרבית מהחובות של הקק הכלל, הוי בספק חיוב חורבא ונגרש
רחמנא ליצלן, ולכן אהרג ונמשך לבקה, ואין ח"ו דשריא גדול מגדר
והגירוש הוו גרמי בטול תורה ומצוותיה, רחמנא ליצלן, ועדיף מזה כי אם
לא יהיה פרעון המס כל הקהל יהיה בסכנה גדולה, ואין גדר תורה גדול מזה,
וכתב הריב"ש בתשו' סימן קנ"ח על דין הספקות וז"ל אין לך עון גדול מזה
הבי"א בני עמינו בסכנה, עכ"ל, והנה כבר ק"ל דחמירא סכנתא מאיסורא,
וגם עריפי גדר תורה בעשן המס מכל גדר תורה דשריא כי כולהו
איתנהו ביה, והנה דבס' כלבו משמע דקיל המס משאר גדרות
[illegible], כאשר כתב בסימן קנ"ב וז"ל שכל שהצבור מסכימים ועושים
סייג ונדר לתורה, אין היחיד יכול להוציא עצמו מן הכלל, ולא בדבר
שצריך לעשות סייג וגדר לתורה, אלא אפי' בדבר הרשות כגון מס, ושאר
תקנות אין היחיד יכול להוציא עצמו מתקנתן עכ"ל אב נראה
מדבריו דהמס הוא יותר קל משאר גדר תורה ההוא דמקרי דבר הרשות
אבל לאו מלתא היא דהמס נקרא דבר הרשות משום דאין עיקרו בתורה
אף דרק בנפ"ק חיישה חורבא הוא יותר חמור משום יותר מכולן הן בסכנתא, הן באיסורא
וכתב הרב הגדול מהר"צם בפסק הקדמונים וז"ל אבל אלו
החרמות שמחרימין הקהלות, כל קהל וקהל לעצמן, בעשן השווים והמסים
ונדוניהם, שיהא נ"ש שיאמרו האומרים, או שיפרעו על כמן כך,
הם חלים על כל מי שיעבור על אותו חרם, ואפי' היו בו החולקים
קיבלו מאחר שהרוב נמי שובי הקהל הסכימו באותו חרם, תמני
שזה חיוב הוא, שמחייב כל אחד לתת כפי תמוע, ואם לאו הרי הוא
גזלן, נכי האי גוונא דהניא אפרושי מעבירה ומאיסור, כשישא שהם
כוללים והחרם ונדוי לכל מי שיעבור בתקנתם, ונדויים נדוי וחרמם חרם,
ואין חולק בדבר, ולולי שלבי נוקפי ה"ה אומר שהחרם הזה שהוא על השווים
והמסים, ודוניהם, שיפולו אפי' המעט. החרים ונדוה בדבר זה, ואעפי שהרב
חולקים בדבר, מאחר שכל אחד ואחד מחוייב לתת חקו, אלא צריך שיסכים
רוב הקהל, מכוני שיש חולקים לשנן, שהם אינם רוצים לתת מחות מחקם,
אף כי אינם רוצים לסרוך על האומר שאמרו אותם, כי אין שום ארם

כל"א דחלתא כי
מעי' בני הספרדים
חייבים לשמור ולקיים

עריפי גדר תורה
בעשן המס מכל
גדר תורה דשריא
דכולהו איתנהו
ביה

הגם כי נראה מס'
כלבו דהמס הוא יותר
קל משאר גדר תורה
דשריא, עכ"פ חמירא
מכולן הן בסכנתא הן
באיסורא,

יכול לעשות תקון חבירו עכ"פ האמת. ותשובה הנ"ל בענין הסכמת רוב בקהל עכ"פ
הא קמן כי הדברים ברורים כשמש. כי החרם שעושים הקהלות על התקנה
שקרא גדר מלתא בעלמא לאיסורא, שכן תמה הרב במושלם וכתב, ואם ואו הרי הוא
ואין, וכי הוא דוגמא להוי אמרינן לתשבירה ואיסור, נראה ... כי גזרות שעושין בענין העסקים אבל ואמרינן עקירה ואיסור
גדר מלתא. ואין גדר מלתא יותר מזה, כאשר הוכחתי, יען כולהו איתנהו
ביה, ממונא, איסורא, וסכנתא, כדכתיבנא, ועכ"פ בנ"ד בפה מלא יאמר הרב
דאפי' המיעוט יכול לכוף את הרוב, משום דעכ"פ לא קאמר הרב דצריך רוב
הקהל, משום שאומרים המוחים שאינם רוצים להם מחות, כי אין שום
אדם יכול לעשות תקון חבירו עכ"פ האמת, וכו', ולכן אינם רוצים לסמוך על האומר;
אבל בנידון דידן שאין סומכין על האומר, רק כל אחד נותן בספר כפי ממונו,
ועל הן צדקו, ודאי דבכגון זה יאמר מהרש"ך דאפי' המיעוט יכול לכוף את הרוב ולגזור חרם
ונראה תוספת כתב הרב ... בריש סי' רנ"ב ז"ל על אשר שאלתם אם יפטר עולה
וכו', תן הכס, בשבילו הרבה, נראה דמ"מ, דהא מקום נפש גדול חשוב וכו'
דלא דחי אלא אמירה לגוי שה"א שבות. אבל לא איסורא דאורייתא עכ"פ הא קמן בהדיא
דמיעוט פרעון המס, מיקרי מקום נפש ואיסורא דאורייתא, ועכ"פ משום הא
דכ"ע מודו גדר מלתא גדול מזה, ועכ"פ פשיטא כי קהל שהוא הרוב בענין הקאסיה כופה את קהל א"ו
שהוא המיעוט והוא ברור
נשפה צריכים אנו לברר אם הרשות ביד תע' הספרדים ואחר כי אינם רוצים
לקבל החרם כל כך מהר, שרם כל צריכים אנו לידע כי חמירי חרם המס.
מכל החרמים, וכתב בעל ת"ה סימן ש"מ ז"ל יש לדיין לבאר ולסגור במה כל צד דמאות
כשמשביע לבעלי ריבם, וכ"ש בעניני מסים. דרגילים אינשי להעביר כמה שלקי כדי ליפטר
מהם, ומקילים לדבר העבירה, ואם ישבע בכלל, אפשר שיעשה כמה מיני שבועות
ורמאות, לכן צריך לפרש ולפרש, בביאור יפה כל הכנסים איכותן ואהותו כפרישו
וכן נהגו בכל גבולות מקדם, ועכ"פ בנ"ד דמושל הדבר על כל א' וא' לפרוש
כפי ממונו ועל הן צדקו, ומיישין שיורה היתר לעצמו כדכתב הרב דרגילי אינשי
להעביר כמה שלקי כדי ליפטר מהם. מכ"ש לא דיאמר הרב שמעל בני הספרדים חייבי'
לקבל גם הם החרם החמור עכ"פ הקבה ועכ"פ הקהל ועכ"פ המחמירים, כיון שהוא חרם
המס' וכתב הרשב"א והביאו הרב המשביר בב"י בטוח"מ סימן קס"ג ז"ל ומ"ש מה שכתב הרב
בהג"ה, בסב"ה מהלכות מנה שמחרימים על כל מי שיש לו, ולא יתן לגבאי, מחרימים על המס,
עכ"פ החרם כי אני מתירא שלא אוכל לעשות החשבון כדין, אבל הטיל על מה שהרבה
ונמי אנשים, אם הקהל ויש להם מנהג ידוע, או שקבלו עליהם עניין אחר, אין היחיד רשאי
לברר דרך לעצמו, עכ"פ הדבר פשוט וברור כי הה"נ בנ"ד דאין רשאים תע' בני הספרדים
שעושין הקק הכולל כי בכה"ג, דמסים ... אלא צריך שיקבלו עליהם החרם
ועל ... מה שלוענים ... מכס הקק הכולל, בכל מה על כן,
... צריך שיקבלו עליהם ... כי תע' בני הספרדים
על הם תע' בני האשכנזים וזה, ... יותר ממה שמקבלי'
פעמים לתע' בני הספרד' והיות כי פרשי הקק הכולל, עשו איסטנאציה כמה
... שיטלו גם הם בקאסיה פני החרם, ומן זה שלש חדשים ... והם מוציא ועושות
עד כי זנה מנושל העיר, כי פרעון אלו ג' חדשים שלא הטילו בקאסיה של הקק הכולל,
מתנים נזקים ביד הגזבר של הקק הכולל, והנה שלא הטילו בקאסיה לא ימצא בספר כבר אלא שיתנו'
חדשים לא יתנו משפי' חלוקות. או הם חיידים ונרעי בקאסיה אלו שלש
בקבול החרם והטיל המס בקאסיה. ומשכ"פ לא רצו, או שוטים הם בדבר שלא אשמע, כי סבורים הם
שהקהל הנז' שהוא הרוב, אינו יכול לכוף קהל אחר שהוא המיעוט. אם נאמר והנה אנשי שה"א עבירה
חיידים הם אינם נאמנים להטיל בקאסיה אפי' בחרם, ואפי' בשבועה
אלא צריך שיפרשו במשנה ונמנים ... כי קיל החשוד של הדבר אינו נאמן
שלו ואפי' בשבועה, אבל היות כי כל ישראל בחזקת כשרים ...
תע' בני הספרדים ואו חיידים הם ודאי הוון ידעי דקא עברי על
החרם, היו מטילים בקאסיה. אלא אמרינן דעוון ... בדבר דלא אשמע ואנשי שה"א עבירה אפה
והבא, אינם נאמנים להטיל בקאסיה, כ"ש בשבועה, וזה, דקיי"ל והביאו מהר"ם
בג"ן, בהגהה סימן קנ"ט ז"ל. מי שהוא חשוד בדבר דלא משמע ואינשי שה"א
עבירה, לא מיקרי חשוד דלא יהא נאמן אפי' בשבועה) מיהו ואותו דבר
אינו נאמן עכ"ל וכתב שם הרב ב"ש ז"ל אחר כתבי זה נדפסו תשובות

הרב

תקנות פרישה המס
נקרא גדר, ופרעון
המס נקר' אמרינן
לתשבירה ואיסור

בנידון אפי' המיעוט
כופה הרוב דכל
א' נותן בספר על הן
צדקו, ואין סומכים
על האומר

תקנה
כפרעון המס נקר'
מקום נפש ואיסור
דאורייתא

בענין הקאסיה כשיש שקהל
שהוא הרוב כופה לקהל אחר שהוא
המיעוט

חרם המסים צריך
להחמיר עליו, יען
מורה היתר לעצמו
ומוצא כמה הערמות
כדי להפטר

אם הקהל גזרו חרם
בהם ואמר א' איני
רוצה ... לעשות בחשבון
השותפות על כל מה
שהרויח אני משלם
אין הדין עמו

כפי הדין צריך
להחמיר בשבועה
ובחרם יותר על
תע' בני הספרדים
ממה שעושים
על בני האשכנזים

כל ישראל בחזקת
כשרים ...
ומושבי שהן הם

26 8

הרב, ותמצאו כתוב שם, עיין לתשובת הרשב"א הבאה בב"י בסימן קי"ט משמע
דעיין דלא תיקרי חשוד בדבר איסור שעשה או כפירה, ה"ה אינו נאמן על אותו
דבר עצמו, וה"ה הרוחה בזה שלא נקראו חשודים שיש להאמינם על זה
בשבועה, עכ"ל הרשב"א, וסיים שם הרב ב"י לכן הוי פירושא של דברי מורם
הנזכרי/ והק' מי שהוא חשוד בדבר דלא משמע לאינשי שהיא עבירה לא תיקרי
חשוד, דלא יהא נאמן אפי' בשבועה, מיהו לאותו דבר אינו נאמן אלא בשבועה
עכ"ל. א"כ נמצא לן כי אפי' הק"ק הנז' לא היו עושים הסכמה בחרם.
אלא תקנה בדבר שיפרעו כל א' וא' על הן צדקו. הנה כי מע' בני האשכנזים
לא היו חייבים לעשות שום שבועה על זה, ה"ה מע' בני הספרדים היו צריכי'
כי חשודים הם בדבר דלא משמע להן שהיא עבירה
לישבע [illegible], וכאשר העיד
בשם האחרונים ז"ל, ע"כ [illegible] בנ"ד
[illegible] צריך להחמיר עליהם, יותר ממה שמחמירין על מע' בני
האשכנזים [illegible] וצריכים
בספר מלכות/ להרלב"ח ה"ה סי' קל"ט סעיף טו בהגה'
לישבע, וכאשר כתב הרלב"ח בשו"ת הל' שבועות, וכתב הב"י בחידושי'
סימן ר"ל דאם חייבו ב"ד לישבע, אינו רשאי ליפטר בחרם, עכ"ל. ובעל גדולי התורה
שהוא מגדולי האחרונים כתב בדף [illegible] ע"א [illegible] אחר החרם יש להשביע ולא
דלא נדע מה שלא של [illegible] בשבועה [illegible]
שחייב השבועה חמור מן השבועה [illegible], כתבתי מה שנ"ל
קו הדין. אבל משום האמת, והשלום אהבו, וכדי שיהיו כל ישראל איש א' חברים
שמע' הספרדי'
ודין אחד יהיה לכם, די אם יקבלו עליהם החרם, כאשר קבלו עליהם מע' בני האשכנז'
ובפרט
בכל תנאיו ופרטיו, וכאשר נהגו מכאן שנצא [illegible]
[illegible] קבלת [illegible] בכל תנאין וכל פרטין
[illegible], ובגזה, והיינו [illegible] עמהם

ועל מה שטוענים מע' בני הספרדים, לקבל עליהם החרם בפני פרנסיהם ולא
הלא אחרי, וכתב החרם הובאו לדרין בתשובות מיימון בס' הפלאה סימן א'
ז"ל על קהל כי שלא בפני ר' משה נשבעו. אם צריכים לחזור ולישבע בפניו, אם
השביעו עצמן ז"ל שאין במותה שבועה ממש, כי שהוא לא אמרו ע"ד התקנה'
עכ"ל ונשמע משום שהם חשודים ונוגעים בדבר וחשידי עליהו. כאשר כתב
שם הרב במותה השוזה, ולכן צריך שיקבלו כולם, והרב ידרוש עליהם עונש
שמע' הספרדי'
העובר על החרם, ויפרסם את החרם בבקיעת שופרות ובאבוקות ומנורות
ובכל שאר הדברים הנהוגים בפרסום החרם ההוא, [illegible] היות כי
כבר הוכחתי [illegible] היינו צריכים להחמיר על מע' בני הספרדים יותר מה
שמקילין מע' בני אשכנזי'
ומכל משום ועשית הישר והטוב אמרינן שלום הם, ע"כ אינו מן הדין שאם
ועשות
לא נחמיר עליהם, יותר ממה שעושים מע' בני האשכנזי'
שנקל עליהם והוא ונ"ל משום

עוד צריכים אנו לבררי אם יכולים מע' בני הספרדים לומר שהם ישאלו בקאסיה
מיוחדת בצ"ה שלהם. ואין רוצים לשאול בקאסיה של הק"ק הכולל. [illegible]
הדין עמם. ונ"ל, להנה כי כבר הוכחתי בראיות ברורות כי מע' בני
ולדברי הפוסקים ז"ל
הספרדים חייבים הם לשמור ולקיים את כל הקאפיטולי, אשר נתבארו בתורת
ומחות
הערכה, וקבלו עליהם החרם בנדון [illegible] אשר החרם ההוא וקיים כל קאפיטולי תורת הערכה
כי צריכים הם לשמור ולעשות כל הקאפיטולי הנזכרי/ [illegible] שוב בבירור
כזה החלק היינו מע' השררה והסינאטו יר"ה, ז"ל הגזרה והצווי, לוענן
נו' ריפורמאטורי ריסטאר פירמי [illegible]
ונו' עד קון לה סולישה פורמאלישה די ניראציון [illegible] די דלה קאסיה
קי דאלה פובליקה אוטוריטה [illegible] סקולוניקה, [illegible]
ע"כ מכח גזירת החלק חייבים כל היהודים הדרים פה לקבל עליהם [illegible]
וקיים כל הקאפיטולי הנזכרי' בתורת הערבה. שכן אמר [illegible] ריסטאר
פירמי [illegible] דילה קאסיה קון לה סולישה פורמאלישה די ניראציון וכו'
והיות

החשוד בדבר
איסור שעשה
או כפירה אינו
נאמן עליו אלא
בשבועה

שבועת מסים לריבה
היות בסמ"ע חו"מ בהג"ה
סימן [illegible] סעיף טו

אם חייבו ב"ד
לישבע אינו
רשאי ליפטר בחרם
ועוד הוכחתי זה בראיות הנ"ל

אחר החרם יש
להשביע ולא
שחייב שבועה
חמור מן
השבועה

מע' בני הספרדי'
טוענים כי רוצים
לקבל עליהם החרם
בפני פרנסיהם
אין הדין עמם ולפי
שהם נוגעים בדבר

מע' בני הספרדי'
טוענין לשאול
בקאסיה מיוחדת
בצ"ה שלהם אבל
אין הדין עמם
דינא דמלכותא

[illegible] הקאפיטולי הוא שכל יחיד ויחיד [illegible]
בקאסיה [illegible] בחדר [illegible]
בפני הרב והפרנס.)

ולהיות כי א׳ מאלו הקאפיטולי. הוא שהיה קאסילה אחת בחדר הקן הכללי. ושם כל יהודי הדר פה ישים ויכריע בתוכה מעות המס, וישים כל אחר המשל בקאסילה בפני מעל פרנסי הקן הכללי, ובפני הרב של הקהל, אכ״ב אין כח ביד מעל בני הספרדים לשים המעות אלא באותה קאסילה לבד, השמורה בחדר הקן הכללי, ובפני מעל פרנסי הקן הכללי. ובפני הרב, וכן [illegible] הנז׳ השררה יר״ה והסינאטו חייבים מעל בני הספרדים לקבל עליהם החרם הזה כפי תנאיו ופרטיו הנהוגים עד עצם היום הזה, דהיינו שיתקבצו כל הקהל מבן י״ג שנה ומעלה, ושהרב ידרוש ויודיע אליהם ענוש העובר על החרם, ויפרסם החרם ההוא בס״ת בזרועו, בנרות שחורים, וכן בתקיעה שופרות ובארון הקדש מפותח, וכן צוה השררה יר״ה באמרה קנו״ה סוליטה פורמאלישה דהיינו כמנהג. והמנהג לעולם היה בסגנון ובאופן האמור, וזה ברור,

חיוב התקנות הללו חייבי׳ מעל בני הספרדים להטיל המעות בקאסילה של הקן הכללי בפני הרב ובפני פרנסי אותה הקהלה

וגם מדינא דמלכותא צריך לפרסם החרם בכל האופנים הנהוגים עד עצם היום הזה.

עתה צריכים אנו לידע אי בכה״ג אמרינן דינא דמלכותא דינא, או לאו, גרסינן בפר׳ הגוזל ומאכיל אמר שמואל דינא דמלכותא דינא, אמר רבא תדע דקטלי דקלי ועברי גשרי ועברינן עליהו ע״ש בגמ׳ הנז׳, והנה על דהאי שמעתתא רבו המפרשים, זה אומר בכה, וזה אומר בכה. כי ראבי״ה כתב בשם ר״א אליעזר ממיץ דלא אמרינן דד״מ אלא בקרקע ובדבר השייך לקרקע, דהיינו משפטים התלויים בקרקע. הרי״ף סבר דלא אמרינן דד״מ אלא בעסקי המלך דווקא שהם לצרכו, אבל בדיני דלא שייך מלכא לא אמרינן דד״מ, וכבעל ס׳ התרומה כתב, אמרינן דד״מ אלא בדברים שהם עסק המלך כגון המכסים. אבל דבר שבין אדם לחבירו לא, והרמב״ן כתב דכל דינים ומנהגים. והמנהגים הרגילים בכל המלכות. והחוקים בכל המלכות בהא אמרינן דד״מ, אבל מה שהמלך עושה לפי שעה, לקנוס את העם, או חק חדש, שהוא עושה לפי שעה. בזה שלא נהגו בימי האבות, חמסנותא דמלכא היא, והר״ן כתב בפ״ק דנדרים דלא אמרינן דד״מ אלא בענין חקי המלך. אבל דלא לא, והמרדכי בשילהי פ״ק דגיטין כתב שרוב הדעות מסכימות דלא אמרינן דד״מ אלא בדבר שהוא כללי ומתוקן המלך לבעלי חנות לבד. והרשב״א כתב דכל שיש טעם בזה שהמלך תקנה ומנהג לדבר ותיקון המדינה, יכול הוא לומר תיקון זה שראוי להיות וזה מן הדין יהיה לחבירו, ולא אמרינן חמסנותא דמלכא הוא, אלא כשמטיל בלא טעם דיני המלכות. וכ״ש בהרימה שהמלך בונה שוק, שיכול לעשות בה חקים כמו שירצה, ויש כח למלך להטיל בכה״ג לתקוני מדינה הם. והמהרש״ם כתב נ״ל להחקים שעושה המלך של המסים כלם דינא דמלכותא הם, וכו׳ עכ״ל, וכנו הדעות [illegible] כזה

ר׳ אליעזר ממיץ ראבי״ה סברי דלאין אומרים דד״מ אלא בקרקע.

הרי״ף ובעל ס׳ התרומה סברי דלא אמרי׳ דד״מ אלא בעסקי המלך שהם לצרכו

הרמב״ן סבר דלא שייך דד״מ אלא במנהגים שהחזיקו בו בכל המלכות

הר״ן סבר דלא שייך דד״מ אלא בחקי המלך

המרדכי כתב דרוב הדעות מסכימות דלא שייך דד״מ אלא בדבר שהוא כללי.

הרשב״א סבר דכל שהוא לתקון המדינה אמרינן דד״מ

והנה מכל אלו הסברות אשר כתבנו, בכה״ג אליבא דכ״ע אמרינן דד״מ והטעם כי בכה״ג ליכא אמקשותא דחמסנותא דמלכא, אלא חשל השררה והסינאטו יר״ה עשו סדר נכון לשוב הנהגת הקהל, כי ראו הסינאטו והשררה יר״ה, בחכמתם הרחבה. שיניהם משוטטות בכל הארץ, ובפרט עיניהם פקוחות על כל העיירות והעמים אשר תחת ממשלתם, ובראותם כי קהלם פה היה יורד בירידה התחתונה. בשביל החובות אשר בשוונתם הולכים ועולים בכל יום ובראותם ההריבות אשר היו ביניהם, נתנו לנו חקים טובים אשר נחיה בהם שלום הם״ל כשלם, כי מלפני חסד הוא. אכ״ב משיטא ופשיטא דבכגון זה כו״ע מודו דדינא דמלכותא דינא, והמהרי״ק בשורש קפ״ב אחר שהביא סברי׳ הרשב״א הנזכר׳ כתב נ״ל וקנו בכיוצא בזה שאין המלך מתקיים שום תקון לא תנה ולא תנה, אלא שהיה מצוה שלא לעשות שום דבר, אשר לא היו נכונים בעשות העשות, וכו׳ עכ״ל ובהא שוו כל הפוסקים, ומכ״ש לדברי האומר

בכה״ג אליבא דכ״ע דד״מ משום דליכא אמקשותא דחמסנותא אלא הוא סדר ותקון הנהגת הקהל

כג
יח
28

מהרי"ק בדבר ז"ל
אפקעתא דמלותא אליב'
דכ"ע אחריין לל"ל

9

דלא אחריין לל"ל אלא במשכנים הקיימים בקרקע, מודה דביוצא בזה,
ולא זהתא ואפוקי. אלא היכא דאיכא אפקעתא דמלותא, ואין תלוי בקרקע.
ונפש שאר הפוסקים וכו' עכ"ל. הא קמן כי בדליכא, אפקעתא דמלותא
שאין המשכון תלוי בזה ולא חלה בהו נ"ל, כי חע' השררה והסינאטו
שפה אינו מתנגד אלא סדר ותקון הנהגת הקהל. כי בזה חסד ואמת
נפגשו. חסד ושלום נשקו, ונפש איש של תקותו יבא בשלום. פשיטא
דאליבא דכ"ע דינא דמלכותא דינא.

אכ"ב זכינו לדין, ובהא סלקינן ובהא נחתינן, כי מכל הדברים מוכח
בראיות ברורות הנראות לעינים, כי חייבים חע' בני הספרדים,
לקבל החרם בכל האופנים שביארנו, ולשמור ולקיים את כל דברי הקאפיטולי
אשר נתבארו בתורת הערכה, עט בן צוה חע' הסינאטו יר"ה, וכבר
העלינו כי בנדל"ד אליבא דכולי עלמא אחריין דינא דמלכותא דינא. וזה פשוט,

מקבלת החרם כי
חייבי' בני הספרדי'
לקבל החרם הנהוג
ולקיים כל הקאפיטולי
אשר בתורת' הערכה

ועל מה שטוענים חע' בני הספרדים, כי בתקנת הקאפיטולה איכא ריוחא
להאי ופסידא להאי, ולפי שיש להם המסך בבתים, וגם יש להם חוב הסך
חמש מאות דוקאטי בקרוב, שקבלו אותם על חיי נייר אחת, ואלו המעות כפי
תורת ההערכה, והתקנה, אין יכולים לגבות. ולחע' בני האשכנזים אין להם
המסך בבתים ואין להם חובות, נמצא דאיכא פסידא להאי ולא להאי,
והנם כי להשיב על דבר זה היה בידי כמה ראיות וחיבים ואמנם דאיכא ריוחא
להאי ופסידא להאי לסברת רובא דרבוותא, אבל מפרש בהאי דסליקנא
כי כן דבר המלך ודתו והעושה כן, מי יעשה אל לבו להרהר אחרין, וכבר
העליתי בשם מהרי"ק כי בדליכא אפקעתא דמלותא כנ"ל שאינו ענין המלך
אלא סדר ותיקון הנהגת המדינה, אליבא דכ"ע אחריין דד"ר, אמת כי לסבות
מי פתגמים בכל מה פי, נחזי אנן דאשיקרא דשמעתין מדכא. יען
בנ"ל איכא ריוחא להאי כמו להאי, נפסדא להאי כמו להאי. וזה כי לדברי חע' בני הספרדי'
היהודים הדרים פה, נחלקו בשם ג' קהלות. ק"ק אשכנזים, ק"ק ספרדים, וק"ק
הלוי, וגם דרך חע' הקהל של אשכנזים יעשו חובות בשביל תקון בהכ"נ שלהן או
איזה דבר אחר ~~[illegible]~~, ודאי בפרעון התסים אין יכולים לגבות
החובות הללו מהקרן שלהם, וכן המשים בכל יום, כי בק"ק של אשכנזים, נמצא
לפעמים באחרית השנה. ולפרנסי בהכ"נ עבור ההוצאות חוב גדול, יען אחרי שעשו כמה
הוצאות ~~[illegible]~~, וההכנסה אינה מספקת לפרוע אותם ~~אלו ההוצאות~~. ונמצא החוב
עליהם, עכ"ז אין מנכין אותו החוב מן הקרן בפריעת המס, אכ"ב גם חע' בני
הספרדים אם עשו או יעשו חובות לצורך קהלם, אינו מן הדין שבפריעת
המס, ינכו אלו החובות מן הקרן שלהם, דהא זכות ויפוי כח יהיה להם יותר
מחע' בני האשכנזים, וכן אם יהיה לחע' בני האשכנזים איזה בית ונפסיד
בה, כי תמצא פיצוה יתירה על השבח, ודאי בפרעון המס לא ינכו ההפסד הזה
מן הקרן, הה"נ אם חע' בני הספרדים הפסידו בבתים לא ינכו ההפסד
הזה מן הקרן, אם כן התקנה וההסכמה היא שוה לכל, והכל שוים בקנה א',
ולפעמים הוי ריוחא להאי ופסידא להאי, אלא כולם הם נאגדים באגודה אחת, ודין א'
לכולם, ועכ"ז אינו מן הדין שחע' בני הספרדי' יבררו דרך לעצמם וינכו אותו
ההפסד מן הקרן, בפריעת המס. כי היא אולתה דהאי תרתי ואפילו בכל
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ לא יוכל שום יהודי הדר בעיר הזאת לזון מתה שנזר המלך, ואם
הוא יזון יש סכנה בדבר וחמירא סכנתא מאיסורא, ובפרט חמירא סכנתא
על חע' פרנסי הקק הללו, יותר מכלם, אשר עליהם מוטל החיוב בפרשת

חע' בני הספרדי'
טוענים כי בזאת
ההסכמה איכ' פסיד
להאי ולא להאי כי
ישלקחום חובות
והמסך בבתים ולפי
ההסכמה אין יכולים
לגבות זה ההפסד
מן הקרן בפריעת המס
משא"כ לחע' בני האשכנזים
שאין להם לא חובות ולא
המסך בבתים,

ראיה כי בנ"ל
הדבר השוה
ואיכא ריוחא להאי
כמו להאי ופסידא
להאי כמו להאי

אמי' הני נ"ל
ריוחא להאי ופסידא
להאי אין הדין עם
חע' בני הספרדים
שאין לגוז מזה שנזר המלך

אם לא יקויים א' מהקאפיטולי ויגשו מגזרת החרם בספר' מרגש' בפק' הכו'. יהיו בספק גדולה הן בגוף הן בממון כי שיהיו מחוייבים לשמור ולעשות ש...הרים יקיימו גזרת החוכמים

ועשות שכל אחד וא' מהקהל בין אשכנזי ובין ספרדי, ישמור ועשות כל
מה שגזר החרם. ואם לא ידאו עצמם בסכנה גדולה הן בגוף, הן בממון,
וגם הגזרה והצוו, אי פיר ריאוירי אל פוסידו. אל אבנסי אי ריסקריב
קי אמ רירושו אין סטריטי טירמיני לה פרידישה אוניוירסישה, אביאמו
קונסיגוזו אגיוסשאשו ריפינג'. לו סטאבליקשו דיל אינבראסקרישי
קאפיטולו קון טינישי אלה קונסידראציוני. אי בינכמכן תאגירי
די דינסה אוניוירסישה, ליקואלי דוויראן אי סיר דאל אוניברי דה קי סי
ספיטה, אינגילאבילמשי איסיקוטי, סולו ליפינגולו הידיאי קונשינסי
איש אושרי אלו ארבישרין, קי פירו סאראן ליתידיאי סטאתמאש
פובליקאטי, אי ריגיסטראטו. כל ליברו רוקאל דילה אוניוירסישה, קון
אוביליגו אל סקריואנו דילה אוניוירסישה תידיתה, אין פינב די פריואציונ
דיל קארגו, די ליגירלו אין באנקה גינראלי אונה וולטה קי סי פארה
איליציוני די תאסארי, אונירגי אין אלקון טאמפו נון פוסיא איסר
פריגיסה דה לורו איטירפרעשה עכ"ל, והיות כי אחד מאלו הקאפיטולו.
מחייב ומרסם את החרם. קון לה סוליטה עורתאלישה הנהוגה עד
עצם היום הזה, וכן גזרו החרם לשמור ולקיים את כל הקאפיטולו.
אשר נתבארו בתורת הערכה שכן אתה בפירוש דמיגלו ריסטאר
פירמי פיר סימפרי. ליגאלי דילה קאסילה. אכ"ו הדבר פשוט וברור
שאם יוגו חוקים דברי החוכמות. ג"ע בספרם אל פרגש' הקק הכו'.
שאם גדול הן בגוף הן בממון כאשר כתבתי. שכן אומר סיהיו אינגיולבילמינטי
איסיקוטישי סולו לי פינגו דאלי מיהאי קונשינסי איש אושרי דור ארביטרין
כלא דמותא דהגם כי מהרל"ך וסיעתו סברי דאין קהל שהוא
הרוב, כופה לקהל אחר שהוא המועט, עכ"ל הרא"ש והרשב"א
ושאר גדולי הראשונים לא סבירא להו האי סברא. וכן כתב מגדולי
האחרונים כמו מהרי"בל. ובפרט הרב אושיך אשר הקשה עליו
כמה קושיות ולא ס"ל האי סברא דמהרל"ך. ועוד הרב בעל מ"ש
פותירו של מהרל"ך הקשה עליו כמה קושיות והניח כולם
בצ"ע, וכן בעל תורת ישרים. וכן אני הקשיתי עליו כמה קושיות
והעליתי דאליבא דכמה רבוותא קמאי ובתראי קהל שהוא הרוב
כופה לקהל אחר שהוא המועט אף דליכא מגדר מלתא נגד סברת
מהרל"ך, אבל אפי' אם נשא דברי מהרל"ך. עכ"פ מע' בני הספרדי'
חייבים לשמור לעשות ולקיים כל התקנות שעשו או שיעשו בגזירת חרם
מעל הקק הכו'. אפי' דליכא מגדר מלתא. יען כי קיי"ל ספק חרמים
להחמיר, אחרם הוי איסורא דאורייתא, וספיקא דאורייתא לחומרא ואפי' כלא הוה כלהרל"ך
ועוד הוכחתי כי אפי' לפי' מהרל"ך וסיעתו מע' הספרדים חייבים הם לשמור ולעשות
ולקיים כל התקנות שעשו או שיעשו הקק הכו'. בחילו דהוי
מלתא דאיסורא, דבזה כ"ע אליבא דכ"ע חייבים בלי ספק, יען כי
מהרל"ך גל' הריה דהאי דינא. מודה בחילוי דהוי מגדר מלתא דקהל
שהוא הרוב כופה את קהל אחר שהוא המועט, וכן סברת מהרש"ם
ושאר מהאחרונים. כאשר כתבתי, והנה כי הה"ר דוד ניטו כתב
דאפי' בחילו דליכא מגדר מלתא קהל א' אינו כופה לקהל אחר

כבר הוכחנו כי כל הראיות שהביא על זה כולם הם דברי רוח והבל ותהו,
ואין בהם ממש. לכן פשיטא ופשיטא דכל התקנות דאיכא בהן
חרם. ומיגדר מלתא לאיסורא אין חולק. כי קהל א' שהוא הרוב כופה
אל קהל אחר שהוא המיעוט, כאשר כתב להרב אלשיך אחר שראה
כל התשובות המדברות מענין הזה, וז"ל הרי דברא' דהוי מיגדר מלתא
ית"ר לא דיין שיחולק בדבר, ולכן ומגדות חייבי' מע' הספרדי' לשמור ולקיים כל חרם הקהל במלתא דאיכא מיגדר מלתא
ועוד הוכחנו בענין תקנת המסים. דאין מיגדר מלתא גדול מזה.
דכולהו איתנהו ביה, מחלוקת. איסורא. וסכנתא, והוכחנו נמי
למניעת פרעון המס, מיקרי מקנות נפש ואיסורא דאורייתא.
ועוד הוכחנו כי בתקנת המסי' אפי' המיעוט כופה את הרב' בפרט בנ"ד
ועוד הוכחנו כי בחרם המסים צריך להחמיר עליו יותר מכל החרמ'
יען כי האדם מורה היתר לעצמו ועושה כמה הרמאות
ונעלמי' כי' המשר,
ועוד הוכחנו כי אין ב"ד מע' בני הספרדי' להתר כי אינם רוצים לקבל
עליהם החרם כל כך חמור
ועוד הוכחנו בראיות ברורות כי כפי שורת הדין מע' בני הספרדי'
צריכים לקבל עליהם בקאזיליה חומרא יותר ממה שמקבלים עליהם מע'
האשכנזים, צריכים לישבע על בס"ת.
אבל משום האמת והשלום אהבו, די שמע' הספרדי' יקבלו עליהם
החרם, כאשר מקבלים עליהם בני האשכנזים, והיינו לעם אחד,
ובפרט כי כן נהגו, וכאשר בא בי"ת כי השבועה היינו החרם
והחרם היינו השבועה, אבל צריך שיקבלו החרם בכל התנאים ועדיין ובכל החומרות
ועוד הוכחנו שאין כח ב"ד הספרדים לקבל עליהם החרם
בפני פרנסיהם, כי נעשים הם בעבור רק בפני הרב ופרנסי הק"ק כולו.
ועוד הוכחנו כי אין כח ב"ד מע' הספרדים להתיר שהם ישלו המע'
בקאזיליה מיוחדת בבה"כ שלהם. אלא חייבין על' וא' לשלם בקאזיליה
של הק"ק כולו,
ועוד הוכחנו יען כי יצא דבר המלכות כי כל יהודי הדר פה יתחייב
לשמור ולעשות ולקיים כל הקאפיטולי הנזכרי' בתורת הערכה. חייבי'
מע' הספרדי' גם מטעם זה לקיים כל הקאפיטולי הנ'. והעליתי בראיות
ברורות ומוכיחות וחזקות כי בנ"ד איכא לכ"ע דינא דמלכותא דינא
ועוד הוכחנו כי מה שטוענים מע' הספרדים כי תקנת המס בנ"ד
איכא פסידא להאי ולא להאי אין טענתם טענה, והנה כי היינו
ראיות בידי' וחייבם עפ"י דברי הפוסקים. וכפי דין תורתנו הקדושה נמי
אפי' דאיכא רווחא להאי ופסידא להאי
מדינא דמלכותא, ונתן העליתי כי אשתכח דדינא מהכא כי בנ"ד
איכא רווחא להאי כמו להאי ופסידא להאי כמו להאי, ושוין הן
ועוד הוכחתי כי הדין עם מע' פרנסי הק"ק הכולל. לכוף את מע' בני
הספרדים, שיקיימו כל הקאפיטולי אשר נתבארו בתורת
הערכה. שאם לא יעשו כן יביאו עצמם בסכנה גדולה, כי המלכות

יגזר

גזר עליהם בפרטות, בקנס נקף ותתן, שיהיה נשתהם מפותחה שכל יהודי
הדר פה יקיים כל הקאפיטולי הנזכרים בצורת הערכה, ואת בן
זה כתבתי לאפרושי מאיסורא ולהרים מכשול מדרך עמנו בל
ימלו בפת החתום ח"ו, והאל אלקי אמת ינחנו בדרך אמת
ויאיר עינינו בתורתו תורת אמת ויטע אהבתו ויראתו בלבנו
לבלתי נחטא אכי"ר

מרדכי בכמ"ר שמוא' חי' [illegible]

~~N.°~~ 31

Terminatione e Sentenza
Ebraica cioè per Trà Ponentini
e Todeschi
dell' Ecc.lmo S.r M. R. Kisdià
Bassani